

Κατευθυντήριες Αρχές
για την προστασία
των γυναικών προσφύγων

Ύπατη Αρμοστέία
των Ηνωμένων Εθνών
για τους Πρόσφυγες

Τίτλος Αγγλικής Έκδοσης
1^η Ελληνική Έκδοση
Copyright

GUIDELINES ON THE PROTECTION OF REFUGEE WOMEN
ΑΘΗΝΑ 1997
ΥΠΑΤΗ ΑΡΜΟΣΤΕΙΑ ΤΩΝ ΗΝΩΜΕΝΩΝ ΕΘΝΩΝ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΠΡΟΣΦΥΓΕΣ
τηλ. 67 26 462/3 - fax. 67 26 417

Το Γραφείο της Ύπατης Αρμοστείας των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες στην Ελλάδα εκφράζει τις ευχαριστίες του στην κα *Τίτα Καίσαρη*, πτυχιούχο Εθνολογία του Πανεπιστημίου *Paul Valéry* του *Montpellier* για την συμβολή της στην επιμέλεια της ελληνικής απόδοσης του κειμένου του παρόντος εγχειριδίου.

**Κατευθυντήριες Αρχές
για την Προστασία
των Γυναικών Προσφύγων**

**Έκδοση
του Γραφείου
της Ύπατης Αρμοστείας του Ο.Η.Ε. για τους Πρόσφυγες**

**Γενεύη
Ιούλιος 1991**

Περιεχόμενα

Παράγραφοι

I. Εισαγωγή

Ιστορικό	1-4
Νομικό πλαίσιο	5-8
Πέρα από τα νομικά μέτρα	9-15
Σκοπός των κατευθυντήριων αρχών	16
Δομή των κατευθυντήριων γραμμών	17-20

II. Αξιολόγηση και Σχεδιασμός

Σκοπός της διαδικασίας αξιολόγησης και σχεδιασμού	21-22
Ερωτήματα που θα απαντηθούν (από την αξιολόγηση)	23-26
Πως και από πού παρέχονται πληροφορίες	27-28
Αξιολόγηση και χρήση των πληροφοριών	29

III. Ανάγκες προστασίας και ανταπόκριση

Προσωπική ασφάλεια	30-52
Νομικές διαδικασίες και κριτήρια για τον καθορισμό του καθεστώτος του πρόσφυγα	53-76

IV. Παροχή προστασίας μέσω βοήθειας

Εισαγωγή	77-78
Σχεδιασμός και διαρρύθμιση των καταυλισμών	79-81
Πρόσβαση σε τροφή και άλλα διανεμόμενα αγαθά	82-86
Νερό και καυσόξυλα	87-88
Πρόσβαση στη σωστή υγειονομική περίθαλψη	89-102
Εκπαίδευση και ανάπτυξη δεξιοτήτων	103-110
Οικονομικές δραστηριότητες	111-120

V. Παρακολούθηση & Αναφορά των Προβλημάτων Προστασίας

Εισαγωγή	121
Σχεδιασμός της αντιμετώπισης	122-123
Ατομικές περιπτώσεις	124
Προβλήματα προστασίας	125
Αξιολόγηση	126-129

Κεφάλαιο I

Εισαγωγή

Ιστορικό

1. Η προστασία είναι το καίριο σημείο της ευθύνης που η διεθνής κοινότητα έχει αναλάβει απέναντι στις πρόσφυγες. Όταν οι πρόσφυγες βρίσκονται σε ομάδες είναι διπλά ευάλωτοι σε πράξεις που απειλούν την προστασία τους. Πρώτον, οι πρόσφυγες είναι ή μπορεί να γίνουν θύματα καταπάτησης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, συγκρούσεων και άλλων βίαιων πράξεων. Δεύτερον, οι πρόσφυγες βρίσκονται μακριά από την πατρίδα τους και αδυνατούν ή δεν επιθυμούν να θέσουν τους εαυτούς τους υπό την προστασία των κυβερνήσεων των χωρών τους.

2. Οι γυναίκες αντιμετωπίζουν τα ίδια προβλήματα προστασίας όπως όλοι οι άλλοι πρόσφυγες. Όπως όλοι οι άλλοι πρόσφυγες, οι γυναίκες χρειάζονται επίσης προστασία που να αποτρέψει την υποχρεωτική επιστροφή τους στη χώρα προέλευσης, ασφάλεια από τις ένοπλες επιθέσεις και τις άλλες μορφές βίας. Χρειάζονται, επίσης, προστασία από την αδικαιολόγητη και παρατεταμένη κράτησή τους. Πρέπει, λοιπόν να δημιουργηθεί ένα νομικό καθεστώς που να κατοχυρώνει τα αναφαίρετα κοινωνικά και οικονομικά δικαιώματά τους και που θα τους εξασφαλίζει πρόσβαση σε αγαθά πρώτης ανάγκης όπως τροφή, στέγη, ένδυση και ιατρική περίθαλψη.

3. Εκτός από αυτές τις βασικές ανάγκες τις οποίες μοιράζονται με όλους τους πρόσφυγες, οι γυναίκες και τα κορίτσια πρόσφυγες έχουν κάποιες ειδικότερες ανάγκες προστασίας εξαιτίας του φύλου τους. Για παράδειγμα, έχουν ανάγκη από προστασία ενάντια σε κάθε είδους μεταχείριση, σεξουαλική και σωματική κακοποίηση και εκμετάλλευση, καθώς και προστασία ενάντια στη σεξουαλική διάκριση όσον αφορά στην παροχή αγαθών και υπηρεσιών.

4. Αυτές οι κατευθυντήριες αρχές ακολουθούν το γενικό πλαίσιο που καθόρισε η Πολιτική της Ύπατης Αρμοστείας των Ηνωμένων Εθνών για τις Γυναίκες Πρόσφυγες¹, και που υιοθετήθηκε από την τεσσαρακοστή πρώτη Σύνοδο της Εκτελεστικής Επιτροπής. Η αρχή που διέπει αυτήν την Πολιτική είναι να ενσωματώσει στον προγραμματισμό της τους οικονομικούς πόρους και τις ανάγκες της γυναίκας πρόσφυγα, για να της διασφαλίσει ισότιμη προστασία και δραστηριότητες βοήθειας. Οι κατευθυντήριες αρχές, επίσης, αναγνωρίζουν ότι ιδιαίτερες προσπάθειες μπορεί να χρειάζονται, προκειμένου να επιλυθούν τα προβλήματα που ειδικότερα αντιμετωπίζουν οι γυναίκες πρόσφυγες.

Νομικό πλαίσιο

5. Οι βασικές δομές και τα νομικά όργανα που διασφαλίζουν την προστασία των προσφύγων θεσπίστηκαν πριν από σαράντα χρόνια. Το Γραφείο της Ύπατης Αρμοστείας των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες ιδρύθηκε την 1^η Ιανουαρίου του 1951 και η Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για το Καθεστώς των Προσφύγων² υιοθετήθηκε τον Ιούλιο του 1951. Ο βασικός σκοπός της Σύμβασης ήταν να καθορίσει την γενική έννοια του όρου πρόσφυγας και το νομικό της/του καθεστώ. Η παράγραφος 1 του Καταστατικού του Γραφείου της Ύπατης Αρμοστείας των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες (Ψήφισμα 428 (V) της Γενικής Συνέλευσης της 14^{ης} Δεκεμβρίου του 1950)³ επίσημα εξουσιοδοτεί τον Ύπατο Αρμοστή να παρέχει διεθνή προστασία στους πρόσφυγες που βρίσκονται υπό την αρμοδιότητά του/της καθώς επίσης και να αναζητήσει πάγιες λύσεις στα προβλήματά τους. Από τότε, σύμφωνα με το Καταστατικό, η Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών διεύρυνε τις αρμοδιότητες της Ύπατης Αρμοστείας μέσα από μία σειρά

¹ Διατίθεται από το Γραφείο της Ύπατης Αρμοστείας Η.Ε. για τους Πρόσφυγες στην Αθήνα.

² Ν.Δ. 3989/1959, ΦΕΚ Α' 201.

³ Βλ. Συλλογή Συμβάσεων & Κειμένων Διεθνούς Δικαίου Αναφορικά με τους Πρόσφυγες & τους Εκτοπισμένους Πληθυσμούς, Ύπατη Αρμοστεία Η.Ε. Εθνών για τους Πρόσφυγες, Τόμος Ι, Αθήνα 1996, σελ. 5.

ψηφισμάτων για να καλύψει αυτούς που επιστρέφουν και τους εκτοπισμένους που εμπίπτουν στην προστασία της Ύπατης Αρμοστείας.

6. Η εξασφάλιση της προστασίας των γυναικών προσφύγων απαιτεί όχι μόνο την τήρηση της Σύμβασης του 1951 και του Πρωτοκόλλου του 1967, αλλά και διάφορα άλλα σχετικά διεθνή κείμενα όπως η Οικουμενική Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, οι Συνθήκες της Γενεύης του 1949, και τα Πρόσθετα Πρωτόκολλα του 1977, τα Σύμφωνα για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα του 1966, η Συνθήκη για την Εξάλειψη κάθε Μορφής Διακρίσεων σε Βάρος των Γυναικών, η Διακήρυξη για την Προστασία Γυναικών και Παιδιών σε Καταστάσεις Έκτακτης Ανάγκης και Ενόπλων Συρράξεων, η Συνθήκη για τη Συγκατάθεση στο Γάμο, το Ελάχιστο Όριο Ηλικίας Γάμου, καθώς και τη Ληξιαρχική Πράξη Γάμου, η Σύμβαση για την Ιθαγένεια των Παντρεμένων Γυναικών και η Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού. Παρόλο που μπορεί κάποιο Κράτος να μην είναι συμβαλλόμενο σ' αυτά τα διεθνή κείμενα, εν τούτοις, αυτά καθορίζουν το διεθνές πλαίσιο των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στις δραστηριότητες προστασίας και βοήθειας για τις γυναίκες πρόσφυγες.

7. Από αυτήν την πληθώρα διεθνών κειμένων προκύπτει η αρχή της ισότητας, που πρέπει να είναι η βάση όλων των πολιτικών και των προγραμμάτων που θεσπίστηκαν από την Ύπατη Αρμοστεία. Συγκεκριμένα, ένα σημείο του το Άρθρο 1 της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών για την Εξάλειψη κάθε Μορφής Διάκρισης σε Βάρος των Γυναικών αναφέρει ότι, κανένας διαχωρισμός, εξαίρεση ή περιορισμός που *«βασίζεται στο φύλο και που έχει σαν αποτέλεσμα ή σκοπό να διακυβεύσει ή να καταστρέψει την με βάση την ισότητα ανδρών και γυναικών αναγνώριση, απόλαυση ή άσκηση από τις γυναίκες, ανεξαρτήτως της οικογενειακής τους κατάστασης, των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και θεμελιωδών ελευθεριών στον πολιτικό, οικονομικό, κοινωνικό, πολιτιστικό και αστικό τομέα ή σε κάθε άλλο τομέα⁴.*

8. Εκτός από το διεθνές δίκαιο, η εθνική νομοθεσία της χώρας ασύλου επίσης ρυθμίζει την προστασία των γυναικών προσφύγων. Στη Σύμβαση του 1951 και στο Πρωτόκολλο του 1967 τα Συμβαλλόμενα Μέρη συμφώνησαν να συνεργάζονται με την Ύπατη Αρμοστεία στην άσκηση των αρμοδιοτήτων τους, και ιδιαίτερα στο καθήκον της επίβλεψης της εφαρμογής των διατάξεων της Συνθήκης και του Πρωτοκόλλου (Άρθρα 35 και II, αντιστοίχως). Επιπλέον, οι εσωτερικοί νόμοι και πολιτικές καθορίζουν ποιο νομικό καθεστώς αναγνωρίζεται στο άτομο, που θα μείνει και ποια βοήθεια θα του παρασχεθεί. Επίσης πολλές από τις προσβολές που δέχονται οι γυναίκες, όπως ο βιασμός και η σωματική επίθεση, τιμωρούνται από το εσωτερικό δίκαιο. Ένα επιπλέον νομικό πλαίσιο του εσωτερικού δικαίου, προβλέπεται από τους κανόνες και τις διαδικασίες που έχουν θεσπιστεί για να εφαρμόζονται μέσα στους προσφυγικούς καταυλισμούς. Είναι ιδιαίτερα σημαντικό το γεγονός ότι αυτοί οι κανόνες αυτοδιοίκησης έχουν θεσπιστεί για την προστασία των γυναικών προσφύγων.

Πέρα από τα νομικά μέτρα

9. Η διεθνής προστασία δεν περιορίζεται μόνο στις νομικές αρχές. Εξίσου σημαντικό είναι ότι η προστασία των γυναικών προσφύγων απαιτεί προγραμματισμό και κοινή λογική για τη δημιουργία προγραμμάτων και την επιβολή προτεραιοτήτων, οι οποίες ενισχύουν την ασφάλεια και ευημερία τους. Γι' αυτό θα πρέπει να γίνει κατανοητή στη βαθύτερη της σημασία η διεθνής προστασία. Οι γυναίκες πρόσφυγες που αδυνατούν να θρέψουν, να ντύσουν και να παρέχουν στέγη στον εαυτό τους αλλά και στα παιδιά τους, θα είναι, κατά συνέπεια, πολύ πιο ευάλωτες στην εκμετάλλευση και σε σωματική και σεξουαλική κακοποίηση, προκειμένου να καλύψουν αυτές τους τις ανάγκες. Οι γυναίκες πρόσφυγες που κρατούνται ανάμεσα σε αγνώστους και/ή όπου τα παραδοσιακά συστήματα κοινωνικής προστασίας δεν υφίστανται πλέον, θα αντιμετωπίσουν

⁴ Ν. 1342/1983, ΦΕΚ Α' 39.

μεγαλύτερους κινδύνους από αυτούς που αντιμετωπίζουν όσοι ζουν ανάμεσα στην οικογένεια και τους φίλους τους. Οι γυναίκες πρόσφυγες που πρέπει να δωροδοκήσουν τους φρουρούς για να αποκτήσουν λίγα καυσόξυλα, νερό ή άλλα βασικά αγαθά είναι πιο ευάλωτες στην σεξουαλική παρενόχληση. Οι γυναίκες πρόσφυγες, που παλαιότερα με τον ένα ή τον άλλο τρόπο μπορούσαν να εκφράζουν τις απόψεις τους στην κοινότητα, μπορεί να ανακαλύψουν ότι τους είναι αδύνατον να τις διατυπώσουν στις επιτροπές διοίκησης του καταυλισμού, οι οποίες έχουν δημιουργηθεί από οργανισμούς βοήθειας.

10. Όλα αυτά τα παραδείγματα δείχνουν την ουσιαστική αλληλεξάρτηση που υπάρχει ανάμεσα στην παροχή προστασίας και βοήθειας, η οποία γίνεται ιδιαίτερα εμφανής σε σχέση με τη γυναίκα πρόσφυγα, τις εφήβους και τα παιδιά. Συχνά, οι προστατευτικές φροντίδες μπορούν να παρασχεθούν πιο αποτελεσματικά μέσω της λήψης μέτρων που σχετίζονται με τη βοήθεια. Αντιστρόφως, ο σχεδιασμός και η εφαρμογή βοηθητικών προγραμμάτων μπορεί να επιφέρουν άμεσες, και πολλές φορές, αρνητικές επιπτώσεις στην προστασία των γυναικών προσφύγων, εάν αγνοούνται οι ιδιαίτερες ανάγκες τους.

11. Για να κατανοηθούν πλήρως και να παρασχεθούν οι προστατευτικές φροντίδες των γυναικών προσφύγων, αυτές οι ίδιες πρέπει να συμμετέχουν στο σχεδιασμό των δραστηριοτήτων προστασίας και βοήθειας. Προγράμματα που δεν σχεδιάστηκαν με τη συμμετοχή των κυρίως ενδιαφερόμενων δεν μπορούν να καρποφορήσουν. Από τη στιγμή που ένα μεγάλο ποσοστό των προσφύγων είναι γυναίκες, πολλές από τις οποίες, μάλιστα, είναι υπεύθυνες αποκλειστικά και μόνο οι ίδιες για την ανατροφή των εξαρτώμενων από αυτές παιδιών τους, είναι άκρως απαραίτητη η συμμετοχή τους στο σχεδιασμό και την παροχή βοήθειας, εάν αυτή πρόκειται να επικεντρωθεί καθαρά και μόνο στην επίλυση των αναγκών τους.

12. Η συμμετοχή, αυτή καθ' αυτή, είναι ικανή να προωθεί την προστασία. Τα εσωτερικά προβλήματα προστασίας απορρέουν, συνήθως, από τα αισθήματα απομόνωσης και αγανάκτησης των ανθρώπων, από το γεγονός ότι δεν αποτελούν μέλη μιας οργανωμένης κοινωνίας και από την έλλειψη ελέγχου του ίδιου τους του μέλλοντος, όπως και από κάθε άλλη μορφή κοινωνικού προβλήματος. Η κατάσταση αυτή μπορεί να είναι ιδιαίτερα εμφανής σε καταστάσεις υπερπλήρων καταυλισμών. Η συμμετοχή των προσφύγων βοηθάει στη δημιουργία μιας κοινότητας με αξίες, κάτι που συμβάλλει στη μείωση των προβλημάτων προστασίας.

13. Συχνά οι υπάλληλοι πρόνοιας τονίζουν τους πολιτισμικούς περιορισμούς όσον αφορά στην ανάμειξη των γυναικών στη λήψη αποφάσεων, ιδιαίτερα στη χώρα προέλευσης, εκεί όπου οι γυναίκες έχουν έναν περιορισμένο ρόλο. Κάτω από αυτές τις συνθήκες, διαφωνούν στο κατά πόσο θα έπρεπε να παρέμβουν στον πολιτισμικό χαρακτήρα της ομάδας και να δώσουν στις γυναίκες το δικαίωμα να λαμβάνουν αποφάσεις.

14. Είναι πολύ πιθανόν, αυτοί οι υπάλληλοι πρόνοιας, να έχουν μόνο μία επιφανειακή κατανόηση όσον αφορά στους κοινωνικο-πολιτισμικούς ρόλους των γυναικών. Οι αντιλήψεις τους αντανακλούν τις πολιτισμικές προκαταλήψεις των αξιωματούχων και/ή την ελλιπή κατανόηση τόσο των παραδοσιακών πολιτισμών όσο και των νέων συνθηκών τις οποίες βιώνουν οι γυναίκες. Πριν από την εξορία, οι γυναίκες έχουν συνήθως τις ευκαιρίες να εκφράσουν τις ανησυχίες αλλά και τις ανάγκες τους, είτε μέσω των συζύγων τους, είτε, κάποιες άλλες φορές, μέσω παραδοσιακών δικτύων στήριξης. Παρ' όλα αυτά, στους προσφυγικούς καταυλισμούς πολλές γυναίκες αδυνατούν να συμμετέχουν μέσω τέτοιων παραδοσιακών μηχανισμών, γιατί αυτοί δεν υφίστανται πλέον. Κάποιες εναλλακτικές ρυθμίσεις θα πρέπει να γίνουν για να εισακούονται και να αξιοποιούνται οι απόψεις τους στη διαδικασία αποφάσεων. Γι' αυτό είναι σημαντικό οι οργανισμοί που συνεργάζονται με τους πρόσφυγες να αναγνωρίζουν ότι ειδικές πρωτοβουλίες μπορεί να χρειάζονται για να έχουν οι γυναίκες πρόσφυγες την ευκαιρία να συνεισφέρουν στο σχεδιασμό των δραστηριοτήτων.

15. Σε αρκετές περιπτώσεις, μπορεί η κυβέρνηση, ή άλλοι οργανισμοί και/ή οι ηγέτες των κοινοτήτων να πρέπει να συμφωνήσουν επίσημα ή ανεπίσημα στα σχέδια που διασφαλίζουν την προστασία των γυναικών προσφύγων, προκειμένου αυτά να έχουν ένα θετικό αποτέλεσμα. Είναι πολύ πιθανόν να υπάρχουν αντιρρήσεις οι οποίες απορρέουν από παραδοσιακές αντιλήψεις για το ρόλο της γυναίκας στους πολιτισμούς της χώρας προέλευσης ή της χώρας ασύλου. Σε αυτές τις περιπτώσεις, είναι πολύ σημαντικό να κατανοήσουν:

- ♦ τα καθήκοντα της Ύπατης Αρμοστείας των Ηνωμένων Εθνών σχετικά με την προστασία των γυναικών προσφύγων, και

- ♦ την απαίτηση να στηρίζει η Ύπατη Αρμοστεία τα διεθνή κείμενα που εγγυώνται την ισότητα μεταξύ των ανδρών και των γυναικών καθώς και τη μη διάκριση όσον αφορά στη χρήση / διανομή της παροχής βοήθειας από την Ύπατη Αρμοστεία.

Σκοπός των κατευθυντήριων αρχών

16. Οι Κατευθυντήριες Αρχές για την Προστασία των Γυναικών Προσφύγων δημιουργήθηκαν για να αποτελέσουν βοήθημα στο επιτελείο της Ύπατης Αρμοστείας και στους επιχειρησιακούς συνεργάτες της, ώστε να αναγνωρίζουν τα ειδικά θέματα προστασίας, τα προβλήματα και τους κινδύνους που αντιμετωπίζουν οι γυναίκες πρόσφυγες. Κατ' αυτόν τον τρόπο, εξασφαλίζουν παραδοσιακές φροντίδες προστασίας, όπως τον καθορισμό του προσφυγικού καθεστώτος και την παροχή σωματικής ασφάλειας. Σκιαγραφούν διάφορα μέτρα που μπορούν να ληφθούν με σκοπό να βελτιώσουν την προστασία των γυναικών προσφύγων. Με γνώμονα το ότι η πρόληψη είναι προτιμότερη της θεραπείας, οι κατευθυντήριες αρχές παρέχουν, ιδιαίτερα στους τομείς παραδοσιακής βοήθειας, για να προληφθούν τα προβλήματα προστασίας πριν εκδηλωθούν. Επιπλέον, παρέχουν τρόπους προσέγγισης και βοήθειας των γυναικών, των οποίων τα δικαιώματα έχουν καταπατηθεί. Τέλος, οι κατευθυντήριες αρχές υποδεικνύουν τι πρέπει να γίνει για τη βελτίωση και την εκτίμηση των προβλημάτων προστασίας που ανακύπτουν.

Δομή των κατευθυντήριων γραμμών

17. Το Κεφάλαιο II περιέχει εν συντομία κάποιες κατευθυντήριες αρχές για την εκτίμηση της κατάστασης στην οποία βρίσκονται οι γυναίκες πρόσφυγες.

18. Το Κεφάλαιο III υποδεικνύει τι είδους ανάγκες προστασίας μπορεί να προκύψουν σε διαφορετικές καταστάσεις και τις ειδικές παρεμβάσεις που μπορεί να χρειάζονται. Αυτό το κεφάλαιο χωρίζεται σε δύο μέρη. Το πρώτο μέρος εκθέτει λεπτομερώς τα προβλήματα σωματικής ασφάλειας που αντιμετωπίζουν οι γυναίκες πρόσφυγες. Το δεύτερο μέρος εκθέτει λεπτομερώς τα προβλήματα προστασίας που πιθανόν να αντιμετωπίζουν οι γυναίκες πρόσφυγες.

19. Το Κεφάλαιο IV προτείνει βελτιώσεις που πρέπει να γίνουν προκειμένου να αποφευχθούν οι κακοποιήσεις στα σύνορα, βελτιώσεις στο σχεδιασμό των καταυλισμών και των εγκαταστάσεων, στην παροχή βοήθειας και στην εφαρμογή εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων, στην ανάπτυξη δεξιοτήτων και δράσεων για τη δημιουργία εισοδήματος, δηλαδή δραστηριότητες που θα παρέχουν μεγαλύτερη προστασία στις γυναίκες πρόσφυγες. Περιγράφει, επίσης, τις δράσεις που πρέπει να γίνουν στους συγκεκριμένους τομείς και που θα βοηθήσουν τις γυναίκες πρόσφυγες που υπήρξαν θύματα προβλημάτων προστασίας.

20. Το Κεφάλαιο V σκιαγραφεί τις συγκεκριμένες ενέργειες που πρέπει να γίνουν από τη στιγμή που έχουν εντοπιστεί τα προβλήματα προστασίας, προκειμένου να σταματήσουν, όπου είναι αυτό εφικτό, όπως επίσης και να τα καταγγέλλουν εν τη γενέσει τους.

Κεφάλαιο II

Αξιολόγηση και Σχεδιασμός

Σκοπός της διαδικασίας αξιολόγησης και σχεδιασμού

21. Οι προσπάθειες για να αποτραπούν ή να εντοπιστούν τα προβλήματα προστασίας θα διευκολυνθούν από : μια καλλίτερη γνώση της δημογραφικής σύστασης του προσφυγικού πληθυσμού, των αναγκών προστασίας που αντιμετωπίζει κάθε κατηγορία προσφύγων (άνδρες γυναίκες και παιδιά) και των μηχανισμών που παραδοσιακά χρησιμοποιούνταν από τη συγκεκριμένη κοινωνία για την διασφάλιση της προστασίας των ευάλωτων ομάδων. Η διαδικασία σχεδιασμού λαμβάνει υπόψη της αυτές τις πληροφορίες και τις συμπεριλαμβάνει μαζί με άλλα πρακτικά ζητήματα όπως οι διαθέσιμες ανθρώπινες, οικονομικές και υλικές πηγές, στην εισήγηση δράσεων για τους πρόσφυγες.

22. Η εκτίμηση και ο σχεδιασμός είναι απαραίτητα σε κάθε στάδιο της προσφυγικής κατάστασης, δηλαδή από την έναρξή της με τη φροντίδα και την υποστήριξη, μέχρι τη δημιουργία πάγιων λύσεων. Η έγκαιρη εκτίμηση των ζητημάτων προστασίας που αφορούν τις γυναίκες πρόσφυγες είναι κρίσιμη για δύο βασικούς λόγους. Πρώτον, οι γυναίκες πρόσφυγες μπορεί να είναι ιδιαίτερα ευάλωτες στην παραβίαση της προστασίας τους καθώς διασχίζουν τα σύνορα για να μπουνε στη χώρα ασύλου. Όσο πιο έγκαιρα γίνει μία εκτίμηση των κινδύνων που αντιμετωπίζουν, τόσο πιο γρήγορα θα αντιμετωπιστούν τα προβλήματα προστασίας και θα αυξηθεί η ασφάλειά τους. Δεύτερον, οι αποφάσεις που παίρνονται εγκαίρως σε μια προσφυγική έκτακτη κατάσταση ανάγκης, ως προς τα ουσιώδη ζητήματα όπως οι μηχανισμοί διαρρύθμισης των καταυλισμών και της διανομής τροφίμων, μπορεί να έχουν μακροπρόθεσμες συνέπειες για την προστασία των γυναικών προσφύγων. Εάν εκτιμηθεί ο αντίκτυπος σε ομάδες με ιδιαίτερες ανάγκες, θα μπορούν να ληφθούν αποφάσεις που δεν θα δημιουργούν νέα προβλήματα.

Ερωτήματα που θα απαντηθούν (από την αξιολόγηση)

23. Για να καταλάβουμε τα προβλήματα προστασίας που αντιμετωπίζουν οι γυναίκες πρόσφυγες απαιτείται μια διπλή προσέγγιση. Πρώτον, πρέπει να αξιολογηθούν οι ανάγκες προστασίας που αντιμετωπίζουν όλοι οι πρόσφυγες. Από τη στιγμή που οι γυναίκες και τα εξαρτώμενα από αυτές παιδιά τους αποτελούν την πλειοψηφία των προσφύγων στις περισσότερες χώρες, αυτά τα ζητήματα προστασίας τους αφορούν εξ ορισμού. Δεύτερον, πρέπει να αναγνωριστούν τα ζητήματα που αφορούν μόνον τις γυναίκες πρόσφυγες.

Ζητήματα κλειδιά σε κρίσιμες προσφυγικές καταστάσεις

- Αποτροπή επιθέσεων εναντίων των γυναικών προσφύγων όταν διασχίζουν τα σύνορα.
- Γενική γνώση της δημογραφικής σύστασης του προσφυγικού πληθυσμού κατά φύλο και ηλικία.
- Συμμετοχή των γυναικών προσφύγων στο σχεδιασμό και στην εφαρμογή των υπηρεσιών βοήθειας και μέτρων προστασίας.
- Υλική οργάνωση και εγκατάσταση καταυλισμών για τη διασφάλιση μεγαλύτερης προστασίας.
- Πολιτική βοήθειας που εξασφαλίζουν ότι οι γυναίκες πρόσφυγες που είναι μόνες, όπως και αυτές που είναι υπεύθυνες νοικοκυριών έχουν πρόσβαση σε τροφή, στέγη, ιατρική περίθαλψη, καθαρό νερό, καυσόξυλα κλπ.
- Πρόσβαση των γυναικών σε επίσημα έγγραφα που αναφέρονται στο πρόσωπό τους.

- Πρόσβαση των γυναικών, που ζητούν άσυλο, σε μία δίκαιη ακροαματική διαδικασία καθορισμού του προσφυγικού καθεστώτος.
- Αναγνώριση των ιδιαίτερα ευάλωτων πληθυσμών ώστε να δοθεί ιδιαίτερη προσοχή στην προστασία τους.
- Επανάνωση των οικογενειών που διασπάστηκαν στην διαδρομή αναχώρησης από την πατρίδα.
- Εξασφάλιση επαρκώς ενημερωμένου προσωπικού που να γνωρίζει τις ανάγκες των γυναικών ώστε να τις συνεκτιμήσει στο σχεδιασμό.
- Εξασφάλιση ενός ικανού αριθμού γυναικείου προσωπικού, ιδιαίτερα ως υπάλληλων προστασίας και υγιεινής.

Ζητήματα κλειδιά σε μακροχρόνιες προσφυγικές καταστάσεις

- Δημογραφική σύσταση του προσφυγικού πληθυσμού κατά φύλο και ηλικία.
- Συμμετοχή των γυναικών προσφύγων στο σχεδιασμό και στην παροχή βοήθειας, υπηρεσιών και μέτρων προστασίας.
- Αποτροπή επιθέσεων σε βάρος των γυναικών προσφύγων μέσα στους προσφυγικούς καταυλισμούς.
- Διαρρύθμιση των καταυλισμών και επιλογή χώρου που διασφαλίζει μεγαλύτερη προστασία και ασφάλεια στις γυναίκες πρόσφυγες.
- Πολιτική βοήθειας που εξασφαλίζει ότι οι ελεύθερες γυναίκες πρόσφυγες και αυτές που είναι υπεύθυνες νοικοκυριών έχουν πρόσβαση σε τροφή, στέγη, ιατρική περίθαλψη, καθαρό νερό, καυσόξυλα, κλπ.
- Πρόσβαση των γυναικών σε επίσημα έγγραφα που αναφέρονται στο πρόσωπό τους.
- Πρόσβαση των γυναικών σε προγράμματα προσπορισμού εισοδήματος και τεχνικής εκπαίδευσης, για να διασφαλιστεί η ικανότητά τους να φροντίζουν τους εαυτούς τους και τις οικογένειές τους.
- Πρόσβαση των γυναικών προσφύγων σε προγράμματα εθελοντικού επαναπατρισμού, μετεγκατάστασης και τοπικής ένταξης και στην πληροφόρηση που απαιτείται για τεκμηριωμένες επιλογές με σκοπό διαρκείς λύσεις.
- Πρόσληψη και εκπαίδευση προσωπικού, ιδιαίτερα γυναικών, που ευαισθητοποιούνται στα θέματα συνεκτίμησης των γυναικείων ζητημάτων στο σχεδιασμό και στην εφαρμογή των προγραμμάτων.

24. Τα ζητήματα που γεννούν τα προβλήματα προστασίας που αντιμετωπίζουν οι γυναίκες πρόσφυγες, καλύπτουν ένα μεγάλο φάσμα. Ωστόσο, δεν πρέπει να τεθούν όλα ταυτόχρονα. Ούτε έχουν όλα την ίδια σπουδαιότητα.

25. Η αξιολόγηση μπορεί να επιβάλλει τη συμμετοχή ενός αριθμού ατόμων από το προσωπικό της Ύπατης Αρμοστείας, με τη συμβολή και τη βοήθεια μη-κυβερνητικών οργανισμών, κυβερνήσεων των χωρών υποδοχής και των προσφύγων. Για ορισμένα ζητήματα αρμόδιοι είναι οι διοικητικοί υπάλληλοι, ενώ για άλλα οι κοινωνικοί φορείς, οι υπεύθυνοι για τη δημόσια υγεία ή άλλοι.

26. Πιο συγκεκριμένα, τα ερωτήματα που θα υποβληθούν για την αξιολόγηση της κατάστασης προστασίας την οποία βιώνουν οι γυναίκες πρόσφυγες περιλαμβάνουν:

Συνθήκες μεταχείρισης

- Γιατί μετακινήθηκαν; Εξακολουθούν να μετακινούνται; Αν ναι, σε τι ποσοστό; Είναι πιθανές περαιτέρω μετακινήσεις;

- Οι λόγοι μετακίνησης υποδηλώνουν κάποια ιδιαίτερη ευπάθεια οποιασδήποτε ομάδας μεταξύ των προσφύγων; Αν ναι, ποιες και για ποιους λόγους;
- Πώς έφτασαν σε αυτό το μέρος - με τα πόδια, με πλωτό μέσο, με αεροπλάνο, με άλλο μέσο;
- Οι γυναίκες πρόσφυγες αντιμετώπισαν προβλήματα προστασίας όταν διέσχισαν τα σύνορα; Αν ναι, ποια συγκεκριμένα προβλήματα προστασίας αντιμετώπισαν;
 - ◆ σωματική επίθεση
 - ◆ σεξουαλική παρενόχληση
 - ◆ βιασμό
 - ◆ απαγωγή
 - ◆ σεξουαλική κακοποίηση
 - ◆ άλλα;
- Ποιος ήταν υπεύθυνος για τη διάπραξη του αδικήματος; Είναι πιθανή η συνέχιση αυτών των προβλημάτων;
- Βρίσκονται αξιωματούχοι προστασίας κατά μήκος των συνόρων; Αν ναι, ποιον ανθρωπιστικό οργανισμό αντιπροσωπεύουν; Συμπεριλαμβάνεται γυναικείο προσωπικό στους αξιωματούχους προστασίας;
- Αναμένεται να είναι η μετακίνηση βραχυχρόνια ή μακροχρόνια;
- Οι άνθρωποι μετακινούνται μόνοι τους, σε οικογένειες ή σε μεγαλύτερες ομάδες; Οι ελεύθερες γυναίκες ενσωματώνονται σε οικογένειες ή άλλες ομάδες κατά τη διάρκεια της διαφυγής;
- Έχουν χωριστεί ή διασπασθεί οικογένειες; Υπάρχουν μονογονεϊκές οικογένειες ή οικογένειες με επικεφαλής γυναίκες;
- Υπήρξαν τραυματίες μεταξύ των προσφύγων πριν ή κατά τη διάρκεια της διαφυγής; Αν ναι, σε τι έκταση, και από ποια αίτια; Υπάρχουν γυναίκες ανάμεσα στους τραυματίες; Είναι υπεύθυνες παροχής βοήθειας στους τραυματίες;
- Ποια αγαθά μπόρεσαν να μεταφέρουν; Έχουν οι γυναίκες πρόσβαση σ' αυτά;
- Ποια είναι η κατάσταση της υγείας τους κατά την άφιξή τους;

Χαρακτηριστικά του προσφυγικού πληθυσμού

- Ποια είναι η εθνική, πολιτισμική και γλωσσική καταγωγή των ανθρώπων;
- Ποια είναι η θέση της γυναίκας στις πιο σημαντικές παραδόσεις, στην κοινωνική οργάνωση και στον τρόπο ζωής;
- Ποια είναι τα αντίστοιχα ποσοστά των ανδρών και των γυναικών;
- Ποια είναι η ηλικιακή κατανομή για κάθε φύλο του πληθυσμού;

Υποδοχή των προσφύγων & συμπεριφορά των αυτόχθονων

- Πώς τους υποδέχονται οι αυτόχθονες της περιοχής;
- Πώς τους μεταχειρίζεται η κυβέρνηση της χώρας ασύλου, οι στρατιωτικές ή αστυνομικές δυνάμεις της περιοχής;
- Υπάρχουν κάποια τοπικά έθιμα στη χώρα ασύλου που να αφορούν στο ρόλο των γυναικών, έτσι ώστε να υπάρχει περίπτωση να επηρεάσει την προστασία ή το νομικό καθεστώς της γυναίκας πρόσφυγα;
- Οι πρόσφυγες επιβαρύνουν τις υπηρεσίες τις υπηρεσίες της Περιοχής; Μήπως οι πόροι της περιοχής (σε νερό, τροφή, ξυλεία για καύση) δεν αρκούν για την κάλυψη και των προσφυγικών αναγκών; Επηρεάζεται αρνητικά ο τοπικός πληθυσμός; Αν ναι, ποιοι επηρεάζονται περισσότερο; Συμπεριλαμβάνονται και οι γυναίκες;

Διαρρύθμιση & χωροθέτηση των καταυλισμών

- Σε τι απόσταση από τα σύνορα εγκαθίστανται οι πρόσφυγες; Κινδυνεύουν οι καταυλισμοί από ένοπλες επιθέσεις;
- Ποια η διαρρύθμιση του καταυλισμού ; Έχει οργανωθεί ο καταυλισμός όπως είχαν συνηθίσει οι πρόσφυγες στα χωριά και τις κωμοπόλεις τους; Αξιοποιήθηκε η γνώμη των προσφύγων ;
- Οι διαφορετικές εθνικές/φυλετικές ομάδες είναι ανακατεμένες ή διαμένουν σε ξεχωριστά τμήματα;
- Ο καταυλισμός ή άλλα μέρη εγκατάστασης είναι απομονωμένα από γειτονικές κοινότητες ή είναι ενταγμένα στον τοπικό πληθυσμό;
- Μπορούν οι άνθρωποι να μετακινούνται ελεύθερα μέσα και έξω από τον καταυλισμό; Αν υπάρχουν περιορισμοί στην ελεύθερη μετακίνηση, ποιοι είναι; Οι άνδρες και οι γυναίκες υφίστανται τους ίδιους περιορισμούς; Οι γυναίκες και οι άντρες απολαμβάνουν την ίδια ελευθερία μετακίνησης ;
- Ο καταυλισμός φυλάσσεται; Αν ναι, από ποιον; Με τι υλικά μέσα;
- Εκπαιδεύονται οι φύλακες ως προς τα δικαιώματα των γυναικών και στις ευθύνες τους για την προστασία των γυναικών προσφύγων;
- Φωτίζεται ο καταυλισμός το βράδυ; Αν ναι, με τι μέσα; Φωτίζονται όλα τα μέρη του καταυλισμού;
- Πού βρίσκονται οι εγκαταστάσεις υγιεινής σε σχέση με τους χώρους διαμονής; Διασφαλίζεται η ιδιωτική ζωή σε αυτές τις εγκαταστάσεις; Υπάρχουν συγκεκριμένες ώρες που έχουν πρόσβαση οι γυναίκες και τα παιδιά; Είναι ασφαλής η πρόσβαση των γυναικών, ιδιαίτερα τη νύχτα;
- Ποια είναι η απόσταση μεταξύ των χώρων διαμονής και των πηγών για την προμήθεια νερού και καύσιμης ξυλείας; Χρειάζονται ειδική άδεια για να πάνε στο μέρος όπου βρίσκονται το νερό και τα καυσόξυλα; Χρειάζεται να βγουν από τα όρια του καταυλισμού για να μαζέψουν νερό και καυσόξυλα; Είναι η έξοδος τους ασφαλής; Οι γυναίκες έχουν ασφαλή πρόσβαση στη συλλογή αυτών των αγαθών, δεδομένου ότι οι γυναίκες σε πολλές κοινωνίες είναι υπεύθυνες για αυτές τις δουλειές;
- Από που λαμβάνουν οι πρόσφυγες βοήθεια και υπηρεσίες, σχετικές με τους χώρους διαμονής; Χρειάζονται ειδική ή άλλη άδεια για να εισέρχονται στους χώρους υπηρεσιών/ βοήθειας; Αντιμετωπίζουν προβλήματα προστασίας στην προσέγγιση των χώρων υπηρεσιών και βοήθειας;

Κοινωνική οργάνωση

- Ποιες είναι οι κοινωνικές δομές ; Υπάρχουν άλλες δομές ; Ποιοι είναι οι εμφανείς αρχηγοί; Που στηρίζεται η επιρροή τους; Μέχρι ποιο βαθμό έχουν την εμπιστοσύνη και υποστήριξη των διαφορετικών ομάδων του πληθυσμού;
- Οι γυναίκες συμπεριλαμβάνονται στις γενικές δομές ηγεσίας; Υπάρχουν ξεχωριστές κοινωνικές δομές που καθοδηγούνται από γυναίκες; Αν δεν ισχύει τίποτα από τα δύο, υπάρχουν άλλες εναλλακτικές λύσεις για τη συμμετοχή των γυναικών στο σχεδιασμό και τον προγραμματισμό;
- Υπάρχουν εντάσεις και ανταγωνισμοί στον προσφυγικό πληθυσμό; Μέχρι ποιο βαθμό αυτές οι εντάσεις δημιουργούν προβλήματα ασφάλειας στις γυναίκες πρόσφυγες;
- Ποιοι είναι οι παραδοσιακοί μηχανισμοί για τη διασφάλιση της προστασίας των ευάλωτων ομάδων μέσα στον πληθυσμό; Έχει κάποιος από αυτούς τους μηχανισμούς λειτουργή

γήσει στους καταυλισμούς ή στις προσφυγικές εγκαταστάσεις; Έχουν αναπτυχθεί κάποιοι νέοι μηχανισμοί προστασίας;

Προσωπική ασφάλεια

- Μέσα στον καταυλισμό ή σε άλλο μέρος εγκατάστασης, οι γυναίκες αντιμετωπίζουν κάποιο από τα ακόλουθα προβλήματα ασφάλειας:
- σωματική επίθεση,
- βιασμός,
- απαγωγή,
- απειλές,
- σεξουαλική παρενόχληση,
- υποχρέωση για την προσφορά σεξουαλικής ικανοποίησης ως αντάλλαγμα της παροχής εγγράφων και/ή βοήθειας,
- αναγκαστική πορνεία,
- αναγκαστική πώληση παιδιών,
- άλλα;
- Είναι συχνές αυτές οι καταστάσεις; Με τι συχνότητα εμφανίζονται;
- Υπάρχουν συγκεκριμένες ομάδες γυναικών που είναι πιο ευάλωτες από κάποιες άλλες σε τέτοιου είδους καταστάσεις;
- Πότε συμβαίνουν ;
- Ποιοι είναι οι δράστες;
- Ποιος αναφέρει αυτά τα περιστατικά και σε ποιον; Υπάρχουν φήμες για περιστατικά που δεν έχουν αναφερθεί; Πως αξιοποιούνται αυτές οι πληροφορίες ;
- Τι μέτρα λαμβάνονται για να προστατευθούν οι γυναίκες από αυτές τις πράξεις ;
- Ποιες είναι οι απαιτούμενες ενέργειες και ποιοι είναι αρμόδιοι για την τιμωρία δραστηλών;
- Εξαναγκάζονται οι γυναίκες πρόσφυγες στην πορνεία; Αν ναι, σε τι ποσοστό; Υπάρχουν κάποιες συγκεκριμένες ομάδες γυναικών ιδιαίτερα ευάλωτες στην πορνεία; Για ποιο λόγο; Υπάρχουν εναλλακτικές οικονομικές ευκαιρίες γι' αυτές;

Πρόσβαση στη βοήθεια & στις υπηρεσίες

- Έχουν οι ελεύθερες γυναίκες, οι μονογονεϊκές οικογένειες και/ή οι γυναίκες σύζυγοι πρόσβαση σε είδη πρώτης ανάγκης (τροφή, νερό, στέγη, καυσόξυλα, ρουχισμό κτλ.), όπως οι άντρες;
- Έχουν οι γυναίκες που είναι επικεφαλής νοικοκυριών και οι ελεύθερες γυναίκες πρόσβαση σε είδη πρώτης ανάγκης όπως και οι άνδρες επικεφαλής των νοικοκυριών;
- Δημιουργεί η διανομή τροφής συγκεκριμένα προβλήματα προστασίας για τις γυναίκες (για παράδειγμα, υπάρχει περίπτωση οι γυναίκες να είναι θύματα σεξουαλικής εκμετάλλευσης για να εξασφαλίσουν τροφή) ;
- Αντιμετωπίζουν οι γυναίκες προβλήματα ασφαλείας στην εξασφάλιση νερού (για παράδειγμα, χρειάζεται οι γυναίκες να δωροδοκήσουν τους φύλακες ή να διασχίσουν ναρκοπέδια για να πάρουν νερό);
- Έχουν οι γυναίκες ίση πρόσβαση στις υγειονομικές υπηρεσίες; Είναι κατάλληλες οι υπηρεσίες τις ιδιαίτερες ανάγκες της υγείας των γυναικών (για παράδειγμα, υπάρχουν γυναικολογικές υπηρεσίες); Υπάρχουν στη διάθεσή τους συμβουλευτικές υπηρεσίες, ιδιαίτερα για τραυματίες; Απασχολούνται οι δημόσιοι υγειονομικοί υπάλληλοι για την εκπαί-

δευση κανόνων υγιεινής σε γυναίκες πρόσφυγες (για παράδειγμα, ως προς το θηλασμό, σε θέματα υγιεινής, τον οικογενειακό προγραμματισμό); Οι παρεχόμενες υπηρεσίες λαμβάνουν υπόψη τους τις πολιτισμικές ιδιαιτερότητες ; Οι παραδοσιακές μαιές αναγνωρίζονται επισήμως και καταρτίζονται;

- Έχουν οι γυναίκες ίση πρόσβαση σε εκπαιδευτικά, επαγγελματικά και παραγωγικά προγράμματα δημιουργίας εισοδήματος;
- Έχουν τα κορίτσια ίση πρόσβαση σε προγράμματα πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης;
- Απασχολείται ικανοποιητικός αριθμός γυναικείου προσωπικού σε διάφορες υπηρεσίες, ιδιαίτερα στις υγειονομικές και συμβουλευτικές υπηρεσίες; Το ποσοστό είναι ανάλογο με τον αριθμό των γυναικών προσφύγων ;
- Έχουν οι γυναίκες πρόσφυγες την ίδια πρόσβαση για απασχόληση σε προγράμματα που προσφέρονται από διεθνείς οργανισμούς και μη-κυβερνητικούς οργανώσεις;

Νομικό καθεστώς και πρόσβαση στα νομικά συστήματα

- Ποιο είναι το νομικό καθεστώς του προσφυγικού πληθυσμού ;
- Οι γυναίκες, γενικότερα, έχουν το ίδιο νομικό καθεστώς με τους άνδρες υπό τις ίδιες συνθήκες;
- Πώς καθορίζεται το νομικό καθεστώς;
- Οι γυναίκες έχουν την ίδια πρόσβαση με τους άνδρες στη διαδικασία καθορισμού του προσφυγικού καθεστώτος, όταν αυτή προβλέπεται ;
- Γίνονται προσπάθειες στις συνεντεύξεις των γυναικών, που είναι μέλη νοικοκυριών, για τη διασφάλιση του δικαιώματος τους να αιτούνται προσφυγικό καθεστώς;
- Στις συνεντεύξεις για τη διαδικασία καθορισμού του καθεστώτος συμμετέχουν και γυναίκες;
- Οι υπεύθυνοι της συνέντευξης έχουν εκπαιδευθεί για τα δικαιώματα και τα προβλήματα των γυναικών προσφύγων; Εκπαιδεύονται ή ενημερώνονται για τις καταστάσεις που αντιμετωπίζουν οι γυναίκες στις χώρες προέλευσής τους; Εκπαιδεύονται ως προς τις μορφές δίωξης των γυναικών; Γνωρίζουν τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των διαφορετικών πολιτισμών διεξάγουν τις συνεντεύξεις τους με τις αιτούσες;
- Η χώρα ασύλου αναγνωρίζει τη δίωξη που στηρίζεται στο φύλο ως βάση για την αναγνώριση του προσφυγικού καθεστώτος;
- Ποια, συγκεκριμένα, προβλήματα αντιμετωπίζουν οι γυναίκες στην απόκτηση νομικού καθεστώτος;
- Οι γυναίκες αποκτούν αυτομάτως το προσφυγικό καθεστώς όταν αυτό αναγνωρίζεται στους άντρες τους ; Τα παιδιά αποκτούν αυτομάτως το προσφυγικό καθεστώς όταν αυτό αναγνωρίζεται στους γονείς τους;
- Χορηγούνται στις γυναίκες αποκτούν έγγραφα που πιστοποιούν το προσφυγικό τους καθεστώς; Είναι τα έγγραφα αυτά προσωπικά ;
- Τους χορηγούνται ταυτότητες που να αποδεικνύουν το δικαίωμα τους στην παροχή βοήθειας;

Διαρκείς λύσεις

- Οι γυναίκες έχουν πρόσβαση στην πληροφόρηση και στις ευκαιρίες συμμετοχής στα προγράμματα εθελοντικού επαναπατρισμού όσο και οι άνδρες; Όταν οι πρόσφυγες ερωτώνται για το εάν επιστρέφουν εθελοντικά, οι γυναίκες έχουν την ίδια πρόσβαση στη διαδικασία της συνέντευξης; Έχουν πρόσβαση στις πληροφορίες που χρειάζονται για

μία τεκμηριωμένη επιλογή; Περιλαμβάνονται γυναίκες πρόσφυγες στις αποστολές της Ύπατης Αρμοστείας για την επίσκεψη των αρχηγών των κοινοτήτων στη χώρα προέλευσής τους, που έχουν ως στόχο να εκτιμήσουν τις προοπτικές επιστροφής τους;

- Οι γυναίκες έχουν την ίδια πρόσβαση με τους άνδρες σε προγράμματα ένταξης των προσφύγων στη χώρα ασύλου; Έχουν το ίδιο νομικό καθεστώς και τα ίδια δικαιώματα (για παράδειγμα, της ιδιοκτησίας, απόκτησης εργασίας και οικονομικής αποκατάστασης) όπως και οι άνδρες στην χώρα ασύλου ;
- Οι γυναίκες έχουν την ίδια πρόσβαση με τους άνδρες στα προγράμματα μετεγκατάστασης; Λαμβάνεται υπόψη η κατάσταση των γυναικών που βρίσκονται σε κίνδυνο για την μετεγκατάστασή τους σε χώρες που εφαρμόζουν ειδικά μεταναστευτικά προγράμματα ; Οι αξιωματούχοι προστασίας και όσοι έρχονται σε επαφή με αυτές τις γυναίκες γνωρίζουν τα κριτήρια ;

Πως και από πού παρέχονται πληροφορίες

27. Τα προβλήματα προστασίας που αντιμετωπίζουν οι γυναίκες πρόσφυγες, συχνά, αποσιωπώνται μέσα στην κοινότητα και δεν αποκαλύπτονται εύκολα. Τις περισσότερες φορές οι γυναίκες πρόσφυγες δεν έχουν το δικαίωμα να μιλήσουν και επειδή στα προβλήματα προστασίας τους εμπλέκονται λεπτά θέματα όπως αυτό της σεξουαλικής βίας. Γι' αυτό είναι απαραίτητο το προσωπικό υποχρεούται να αναζητά τις σχετικές πληροφορίες και να μην περιμένει να υποπέσουν παρόμοια περιστατικά στην αντίληψή του. Επιβάλλεται η συστηματική συλλογή πληροφοριών συλλέγεται πληροφορίες συστηματικά για την τρέχουσα κατάσταση:

- ♦ Συλλέξτε πληροφορίες από τους ανθρώπους που εργάζονται στους καταυλισμούς ή στις άλλες εγκαταστάσεις. Προσεγγίστε το προσωπικό σε μια ευρεία κλίμακα τομέων - υγεία, διανομή τροφής, εκπαίδευση, επαγγελματική εκπαίδευση, κλπ. - όπως επίσης και άτομα που είναι επισήμως υπεύθυνα για την προστασία. Οι αξιωματούχοι των κοινωνικών υπηρεσιών της Ύπατης Αρμοστείας, το προσωπικό των μη-κυβερνητικών οργανισμών και το προσωπικό των υπουργείων υγείας των χωρών υποδοχής, οι υπηρεσίες πρόνοιας και εκπαίδευσης, είναι μεταξύ αυτών που μπορεί να παρέχουν πληροφορίες για την κατάσταση των γυναικών προσφύγων.

- ♦ Συνομιλήστε με μέλη της προσφυγικής κοινότητας που αποτελούν ένα αντιπροσωπευτικό δείγμα του προσφυγικού πληθυσμού. Βεβαιωθείτε ότι συμπεριλαμβάνονται γυναίκες πρόσφυγες, χρησιμοποιώντας γυναικείο προσωπικό, στο μέτρο του δυνατού, έτσι ώστε να τις αναγνωρίσουν και να τους πάρουν συνέντευξη. Πρέπει να γίνονται συγκεκριμένες ερωτήσεις για να προκληθεί μία συζήτηση. Πρέπει επίσης να τις ρωτάται για το αν έχουν να κάνουν κάποιες υποδείξεις για τους τρόπους με τους οποίους μπορούν να λυθούν τα προβλήματα προστασίας. Μπορεί να είναι απαραίτητο για να αποκτήσετε τις απαραίτητες πληροφορίες να εξεταστούν οι γυναίκες πρόσφυγες μαζί, χωρίς την παρουσία ανδρών.

- ♦ Κάντε άμεσες, επιτόπιες παρατηρήσεις των καταστάσεων που αντιμετωπίζουν οι γυναίκες πρόσφυγες και των συνθηκών στους καταυλισμούς.

- ♦ Οι δημοσκοπήσεις, εάν είναι απαραίτητο, συμβάλλουν στη συλλογή συγκεκριμένων πληροφοριών από τις γυναίκες πρόσφυγες.

28. Οι μέθοδοι που χρησιμοποιούνται στη συλλογή πληροφοριών και ο χρόνος που απαιτείται γι' αυτό, θα ποικίλει ανάλογα με τις περιπτώσεις. Στην αρχή μίας επείγουσας κατάστασης, για παράδειγμα, θα θέλετε να μαζέψετε τις σχετικές πληροφορίες όσο το δυνατόν πιο γρήγορα, χωρίς να παρεμποδιστεί η πραγματική χορήγηση επείγουσας βοήθειας. Καθώς οι συνθήκες σταθεροποιούνται, θα είναι δυνατό να αποκτήσετε μια πιο συστηματική άποψη της κατάστασης προστασίας της γυναίκας πρόσφυγα. Πρέπει, όμως, να ληφθεί υπόψη το γεγονός ότι η αρχική συλλογή πληροφοριών θα είναι πολύ σημαντική στον καθορισμό πολιτικών και πρακτικών που θα έχουν

μακροπρόθεσμες συνέπειες για την ασφάλεια των γυναικών προσφύγων. Γι' αυτό, η εκτίμηση της επείγουσας κατάστασης θα πρέπει να είναι τόσο πιο ακριβής και λεπτομερής, όσο είναι λογικά δυνατό.

Αξιολόγηση και χρήση των πληροφοριών

29. Για την αξιολόγηση και τη χρήση των πληροφοριών, ακολουθείτε τα ακόλουθα βήματα:

♦ **Καταγράψτε τις** πληροφορίες που λάβατε, σημειώνοντας τις πηγές/προέλευση και την ημερομηνία.

♦ **Αξιολογείτε** τις πληροφορίες για να καθορίσετε αν είναι λογικές ή αληθοφανείς.

♦ **Ενημερώνετε** των πληροφοριών. Οι αρχικές πληροφορίες μπορεί να είναι παραπλανητικές. Οι ανάγκες εξελίσσονται και οι προτεραιότητες αλλάζουν. Κάποια προβλήματα προστασίας μπορεί να μην είναι καθόλου εμφανή, σε μία αρχική φάση μιας προσφυγικής μετατόπισης, αλλά μπορεί να ανακύψουν με το πέρασμα του χρόνου. Άλλο πρόβλημα μπορεί να έχει σχέση με τη διαδικασία της διαφυγής που δεν θα συνεχιστεί μετά την εγκατάσταση των ανθρώπων στους καταυλισμούς.

♦ **Εντάξτε** τις πληροφορίες και τις προοπτικές, που αποκτήσατε κατά την εκτίμηση της κατάστασης προστασίας των γυναικών προσφύγων, στο γενικότερο σχεδιασμό για να αυξηθεί η προστασία στους πρόσφυγες. Εκεί όπου τα προβλήματα βιώνονται μόνο από τις γυναίκες πρόσφυγες, αναπτύξτε συγκεκριμένα σχέδια δράσης για να αποκαταστήσετε αυτά τα ειδικά προβλήματα.

♦ **Χρησιμοποιείτε** γυναίκες πρόσφυγες σε μία αξιολόγηση των αποτελεσμάτων της εκτίμησης και της ανάπτυξης υποδείξεων που να αφορούν τα προβλήματα που έχουν αναγνωριστεί.

♦ **Μη γενικεύετε** τις πληροφορίες που συνδέονται με ένα μόνο μέρος του πληθυσμού ή έχουν συλλεχθεί από μία περιοχή. Ούτε η απουσία αλλά ούτε και η παρουσία προβλημάτων προστασίας σε μία τοποθεσία ή μέσα σε μία ομάδα είναι απαραίτητως αληθινή.

♦ **Αποφύγετε** βιαστικές ενέργειες που απορρέουν από την αρχική ή ατελή πληροφόρηση που αποκτήθηκε κατά την εκτίμηση. Όμως, μπορεί να κριθεί αναγκαίο να ληφθούν κάποια άμεσα μέτρα για την αποκατάσταση συγκεκριμένων προβλημάτων προστασίας που προσδιορίζονται κατά την εκτίμηση χωρίς να αναμείνατε την ολοκλήρωση της διαδικασίας.

♦ **Συμβουλευτείτε** για τα σχέδια, ώστε να διασφαλίσετε μεγαλύτερη προστασία που απορρέει από την εκτίμηση ένα ευρύ φάσμα ομάδων, επιπρόσθετα από τις ίδιες τις γυναίκες πρόσφυγες, που να περιλαμβάνει την κυβέρνηση, τοπικές αρχές, άνδρες αρχηγούς προσφύγων, μη κυβερνητικούς οργανισμούς, το προσωπικό βοήθειας της Ύπατης Αρμοστείας για τους πρόσφυγες και άλλες σχετικές αντιπροσωπείες των Ηνωμένων Εθνών (ειδικά το Παγκόσμιο Πρόγραμμα Τροφίμων (WFP) - για τους τρόπους διανομής τροφίμων που μπορεί να επηρεάζουν δυσμενώς την προστασία των γυναικών προσφύγων).

Κεφάλαιο III

Ανάγκες προστασίας και ανταπόκριση

Προσωπική ασφάλεια

30. Αν και οι προσφυγικές καταστάσεις παρουσιάζουν προβλήματα ασφαλείας για όλους τους πρόσφυγες, οι γυναίκες και οι εξαρτώμενοι από αυτές, είναι ιδιαίτερως ευάλωτοι. Η σωματική τους ασφάλεια κινδυνεύει κατά τη διαφυγή αλλά και αφού έχουν βρει καταφύγιο. Διαρκείς λύσεις, όπως ο επαναπατρισμός ή η μετεγκατάσταση, μπορεί επίσης να παρουσιάσουν κάποια προβλήματα προστασίας, ιδιαίτερα για τις γυναίκες πρόσφυγες.

Πιθανά Προβλήματα / Ανάγκες

Σωματικές και σεξουαλικές επιθέσεις και κακοποίηση κατά τη διαφυγή

31. Για πολλούς πρόσφυγες, οι καταστάσεις βίας που τους αναγκάζουν να εγκαταλείψουν τις χώρες καταγωγής τους, είναι μόνο η αρχή. Η πορεία προς ένα καταφύγιο μπορεί να εγκυμονεί κινδύνους όπως αυτούς του βιασμού και της απαγωγής. Κατά τη διαφυγή, γυναίκες και κορίτσια πρόσφυγες υπήρξαν θύματα πειρατών, συνοριακών φυλάκων, στρατιωτικών και αντιστασιακών ομάδων, προσφύγων ανδρών και άλλων με τους οποίους έρχονταν σε επαφή.

32. Όταν οι γυναίκες και τα κορίτσια χωρίζονται από τα ανδρικά μέλη της οικογένειάς τους, μέσα στο χάος της διαφυγής, ή χηρεύουν κατά τη διάρκεια του πολέμου, γίνονται ιδιαίτερως ευάλωτες στη σωματική κακοποίηση και το βιασμό.

Σωματικές και σεξουαλικές επιθέσεις και κακοποιήσεις στη χώρα ασύλου

33. Οι βιαιοπραγίες εναντίων των γυναικών και των κοριτσιών δεν μειώνονται απαραίτητως όταν φτάσουν οι γυναίκες πρόσφυγες στη χώρα ασύλου. Η κακοποίηση μπορεί να είναι κατάφωρη, ως άμεσος βιασμός ή απαγωγή, ή μπορεί να αποτελεί εκμετάλλευση, με τη μορφή προσφοράς προστασίας, εγγράφων ή βοήθειας ως αντάλλαγμα σεξουαλικής συγκατάθεσης. Οι δράστες τέτοιου είδους βίας μπορεί να είναι στρατιωτικό προσωπικό της χώρας ασύλου και αντιστασιακές δυνάμεις, όπως επίσης και άνδρες πρόσφυγες. Ασυνόδευτες γυναίκες και έφηβες κοπέλες διατρέχουν ιδιαίτερως τον κίνδυνο μιας τέτοιας σεξουαλικής και σωματικής κακοποίησης.

34. Σε πολλούς καταυλισμούς, οι εγκαταστάσεις υγιεινής αυξάνουν την πιθανότητα προβλημάτων προστασίας. Οι καταυλισμοί είναι συνήθως υπερπλήρεις. Οικογένειες που δεν συνδέονται μεταξύ τους, μπορεί να χρειαστεί να μοιραστούν ένα κοινό χώρο διαβίωσης. Ουσιαστικά, ζουν ανάμεσα σε ξένους, ακόμα και ανάμεσα σε άτομα που θα μπορούσαν να χαρακτηρισθούν ως παραδοσιακοί εχθροί.

35. Η έλλειψη σωστού σχεδιασμού των καταυλισμών, επίσης συμβάλλει στα προβλήματα προστασίας των γυναικών και των κοριτσιών. Τα κοινά αποχωρητήρια και οι εγκαταστάσεις καθαριότητας μπορεί να βρίσκονται σε κάποια απόσταση από τα καταλύματα, με αποτέλεσμα να αυξάνεται η πιθανότητα επιθέσεων στις γυναίκες, ειδικότερα τη νύχτα. Οι περισσότεροι καταυλισμοί δεν έχουν φωτισμό. Νυχτερινές περιπολίες που να διασφαλίζουν μεγαλύτερη προστασία μπορεί να μην υπάρχουν καθόλου ή να μην είναι συχνές.

36. Η παραμονή σε απομονωμένες εγκαταστάσεις κράτησης οξύνει αυτά τα προβλήματα. Σε μερικά κράτη, όλα τα άτομα που εισέρχονται παράνομα ή χωρίς άδεια υπόκεινται σε κράτηση, ανεξάρτητα από την ηλικία τους, το φύλο τους ή την αίτησή τους για την αναγνώριση του καθεστώτος του πρόσφυγα. Σε μερικές περιπτώσεις γυναίκες και κορίτσια που ζητούν άσυλο φυλακίζονται με σκληρούς εγκληματίες. Οι κλειστές εγκαταστάσεις ή οι καταυλισμοί περιβάλλονται συχνά από αγκαθωτό συρματόπλεγμα που δίνει την εντύπωση και την πραγματικότητα ότι είναι φυ-

λακισμένοι, με έλλειψη ατομικών ελευθεριών που προσιδιάζει σε φυλακές. Απάνθρωπα συρματοπλέγματα μπορεί να ενθαρρύνουν απάνθρωπες πράξεις.

37. Οι παραδοσιακοί μηχανισμοί προστασίας των ευάλωτων μπορεί να χαθούν όταν οι πρόσφυγες αναγκάζονται να ζήσουν σε τέτοιο περιβάλλον καταυλισμών. Συγκεκριμένα, τα κοινωνικά συστήματα υποστήριξης για την προστασία των γυναικών που έχουν χηρέψει, των ελεύθερων γυναικών και των ασυνόδευτων κοριτσιών πολύ συχνά δεν υπάρχουν. Οι ηλικιωμένες και οι ανάπηρες γυναίκες είναι επίσης ιδιαιτέρως ευάλωτες.

Συζυγική και παιδική κακοποίηση και εγκατάλειψη

38. Η συζυγική και παιδική κακοποίηση και εγκατάλειψη είναι προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι γυναίκες που βρίσκονται σε προσφυγική κατάσταση. Αυξημένα ποσοστά εσωτερικής βίας είναι συνηθισμένα εκεί όπου οι πρόσφυγες έχουν ζήσει για παρατεταμένες χρονικές περιόδους στο τεχνητό περιβάλλον ενός προσφυγικού καταυλισμού. Υπάρχουν ενδείξεις ότι η ψυχολογική υπερένταση των ανδρών που είναι ανίκανοι να αναλάβουν φυσιολογικούς πολιτισμικούς, κοινωνικούς και οικονομικούς ρόλους, μπορεί να τους οδηγήσει σε επιθετική συμπεριφορά προς τις γυναίκες και τα παιδιά. Η επιβαλλόμενη αδράνεια, ανία, απογοήτευση και απόγνωση που διέπουν πολλούς προσφυγικούς καταυλισμούς, αποτελούν φυσικούς χώρους αναπαραγωγής τέτοιας βίας.

Βία που σχετίζεται με το στρατό και την υποχρεωτική συμμετοχή σε στρατιωτικές επιχειρήσεις

39. Οι προσφυγικοί καταυλισμοί σε κάποιες περιοχές στεγάζουν τις πολιτικές οικογένειες των μελών των ενόπλων δυνάμεων. Οι καταυλισμοί, συχνά, χρησιμεύουν ως χώροι ανάπαυσης και αναψυχής. Η εξάπλωση των όπλων μπορεί να οξύνει τα προβλήματα προστασίας που αντιμετωπίζουν οι γυναίκες πρόσφυγες. Η υποχρεωτική στρατολόγηση των γυναικών και των εφήβων κοριτσιών στις ένοπλες δυνάμεις αντιστασιακών ομάδων είναι ένα επιπλέον πρόβλημα σε ορισμένες χώρες. Σε κάποιες περιπτώσεις, στρατολογούνται ως πραγματικοί στρατιώτες. Σε άλλες περιπτώσεις, οι γυναίκες και τα παιδιά υποχρεώνονται να φέρουν πυρομαχικά και άλλα εφόδια. Και ακόμη σε άλλες περιπτώσεις, οι γυναίκες πρόσφυγες και τα παιδιά χρησιμοποιούνται για την απομάκρυνση ναρκών.

Σεξουαλική εκμετάλλευση και εκπόρνευση

40. Όταν δεν ικανοποιούνται επαρκώς οι ανάγκες προστασίας των γυναικών προσφύγων υπάρχουν σοβαρές συνέπειες στο θέμα της σεξουαλικής εκμετάλλευσης. Τέτοιου είδους εκμετάλλευση παίρνει πολλές μορφές. Σε κάποιες περιπτώσεις, έχει καταγγελθεί η σεξουαλική εκμετάλλευση των ελεύθερων γυναικών που μοιράζονται την ίδια στέγη με άλλες οικογένειες, ιδιαίτερα, εκεί όπου οι γυναίκες πρόσφυγες καλούνται να αναλάβουν συζυγικό ρόλο στα νέα τους νοικοκυριά. Σε άλλες χώρες, κάποιες γυναίκες πρόσφυγες υποχρεώθηκαν να εκπορνευτούν λόγω της έλλειψης βοήθειας. Στην πορνεία εμπλέκονται, κατά κύριο λόγο, οι ελεύθερες γυναίκες πρόσφυγες και ασυνόδευτα κορίτσια, όπως επίσης γυναίκες επικεφαλής νοικοκυριών. Τα αίτια είναι γενικώς περίπλοκα και περιλαμβάνουν την κατάρρευση του κοινωνικού ιστού, αλλά ο κρίσιμος παράγοντας στην απόφαση για πορνεία είναι η έλλειψη του απαραίτητου εισοδήματος. Μέχρι κάποιες εναλλακτικές ευκαιρίες παραγωγής εισοδήματος να γίνουν προσιτές σε αυτές τις γυναίκες, η πορνεία, μάλλον, θα αποτελέσει σταθερό τρόπο απασχόλησης. Το πρόβλημα οξύνεται από τα ελάχιστα προγράμματα παροχής βοήθειας κυρίως σε πολλές αστικές περιοχές, και όταν οι πρόσφυγες διαμένουν παράνομα.

41. Οι γυναίκες πρόσφυγες που δεν είναι εφοδιασμένες με νόμιμα έγγραφα είναι ιδιαίτερα ευάλωτες στην εκμετάλλευση και την κακοποίηση. Σε πολλές προσφυγικές καταστάσεις, δεν πα-

ρέχονται κανονικά τα έγγραφα, που αποδεικνύουν ότι βρίσκονται νόμιμα στη χώρα, μέσω της συνηθισμένης διαδικασίας. Ο άνδρας επικεφαλής του νοικοκυριού μπορεί να έχει αυτά τα έγγραφα, αλλά δεν είναι πάντοτε παρόν. Εάν μία στρατιωτική ή αστυνομική μονάδα σταματήσει μία γυναίκα πρόσφυγα που δεν έχει έγγραφα, μπορεί να βρεθεί στη φυλακή, ακόμα και αν έχει άδεια παραμονής στη χώρα. Περιστασιακά, μπορεί να καταστεί αδύνατο να αποκτήσει διεθνή βοήθεια ή εξουσιοδότηση εργασίας χωρίς τα κατάλληλα έγγραφα και μπορεί να στραφεί στην πορνεία ή σε άλλες παράνομες ασχολίες για να θρέψει τον εαυτό της και την οικογένειά της.

Σωματική προστασία κατά τον επαναπατρισμό

42. Πολλά από τα προβλήματα προστασίας που αντιμετωπίζουν οι γυναίκες πρόσφυγες κατά τη διαφυγή τους και στις χώρες ασύλου, τις ακολουθούν και κατά την επιστροφή τους στην πατρίδα τους. Τις περισσότερες φορές, η επιστροφή στις πατρίδες τους γίνεται αυθόρμητα, χωρίς τη βοήθεια των διεθνών οργανισμών. Συχνά, η επιστροφή γίνεται σε μία, αβέβαιη ακόμη πολιτική και στρατιωτική κατάσταση. Τα προβλήματα σωματικής ασφάλειας που αντιμετωπίζουν πηγαίνοντας από τη χώρα προέλευσης στη χώρα ασύλου, μπορεί να επαναληφθούν και στο ταξίδι της επιστροφής. Επιπλέον, από τη στιγμή που η γυναίκα πρόσφυγας γυρίσει στην πατρίδα της, στην πόλη ή το χωριό της, μπορεί να γίνει αντικείμενο κακοποίησης ή εκμετάλλευσης από τις στρατιωτικές δυνάμεις που ελέγχουν την περιοχή. Μπορεί να φανεί δύσκολο στα θύματα να καταγγείλουν μια τέτοια κακοποίηση στο προσωπικό της Ύπατης Αρμοστείας για τους πρόσφυγες που επιτηρεί την ασφάλεια αυτών που επιστρέφουν, εκτός αν υπάρχουν γυναίκες αξιωματικοί προστασίας μεταξύ των επιτηρητών.

Δυσκολίες στη ποινική δίωξη των ενόχων

43. Η ποινική δίωξη όσων έχουν επιτεθεί ή εκμεταλλευθεί γυναίκες αποδείχτηκε δύσκολη σε πολλές περιπτώσεις. Οι γυναίκες είναι συνήθως απρόθυμες να μιλήσουν για τις επιθέσεις και να περάσουν την επώδυνη και πολλές φορές απειλητική διαδικασία της αναγνώρισης και κατάθεσης εναντίον των κατηγορουμένων. Οι δράστες μπορεί να είναι άτομα σε θέσεις εξουσίας, και αυτοί που εκπροσωπούν τα συμφέροντα των γυναικών να είναι ανίκανοι ή απρόθυμοι να τους καταστήσουν υπόλογους. Σε μία τουλάχιστον περίπτωση - πειρατικές επιθέσεις - η ποινική δίωξη οδήγησε τους επιτιθέμενους να σκοτώσουν τους αυτόπτες μάρτυρες που μπορούσαν να καταθέσουν εναντίον τους, αυξάνοντας, έτσι, τον κίνδυνο για τις γυναίκες.

Αποτελεσματικότητα των προγραμμάτων

Συμμετοχή γυναικών προσφύγων

44. Οι γυναίκες πρόσφυγες θα πρέπει να συμμετέχουν σε αποφάσεις που επηρεάζουν την ασφάλειά τους. Μεταξύ των αποφάσεων για τις οποίες θα πρέπει να ζητείται η γνώμη των γυναικών προσφύγων είναι και οι ακόλουθες: αναγνώριση ιδιαίτερα επικίνδυνων καταστάσεων, μηχανισμοί για τη βελτίωση της αναφοράς σωματικών και σεξουαλικών προβλημάτων προστασίας, προγράμματα για τη βελτίωση της παροχής προστασίας, τα οποία βασίζονται σε παραδοσιακούς μηχανισμούς προστασίας που έχουν αποδειχθεί ενεργητικοί και αποτρέπουν επιζήμιες πρακτικές. Βελτιώσεις στο σχεδιασμό καταυλισμών και στην εφαρμογή βοηθητικών προγραμμάτων για την εξασφάλιση μεγαλύτερης προστασίας. Προγράμματα, τα οποία θα ανταποκρίνονται στις ανάγκες των θυμάτων.

Σχεδιασμός και εφαρμογή προγραμμάτων βοήθειας για τη μείωση των κινδύνων

45. Κάποιες βελτιώσεις στο πρόγραμμα βοήθειας μπορούν να ενισχύσουν την προστασία που παρέχεται στις γυναίκες και κορίτσια πρόσφυγες:

- ♦ Με την εκτίμηση και την πραγματοποίηση αλλαγών στην διαρρύθμιση και στην χωροθέτηση καταυλισμών προσφύγων που είναι απαραίτητες, για την προαγωγή της φυσικής ασφάλειας. Ειδικά εφαρμοστέα μέτρα είναι : περιπολίες ασφαλείας, ειδική παροχή καταλύματος και τροφής, αν χρειαστεί, για ελεύθερες γυναίκες, γυναίκες που είναι επικεφαλής νοικοκυριών και ασυνόδευτα κορίτσια, βελτίωση του φωτισμού.

- ♦ Με τη μείωση της χρήσης κλειστών εγκαταστάσεων ή κέντρων κράτησης, όπου οι γυναίκες πρόσφυγες έχουν μεγαλύτερες πιθανότητες να πέσουν θύματα βίας.

- ♦ Με την ικανοποίηση των προβλημάτων προστασίας ειδικά των γυναικών προσφύγων σε όλους τους τομείς που περιλαμβάνονται των προσφυγικών προγραμμάτων, όπως για παράδειγμα προγραμμάτων υγείας και σίτισης, ένταξης πληροφοριών για την κατάσταση, τις ανάγκες και τα δικαιώματα των γυναικών προσφύγων στις εκπαιδευτικές δραστηριότητες (βλ. **Κεφάλαιο IV**).

- ♦ Με την εξασφάλιση των κατάλληλων εγγράφων για τις γυναίκες πρόσφυγες, όπως και την εξασφάλιση πρόσβασής τους σε οποιαδήποτε διαδικασία εγγραφής που χρησιμοποιείται για τον προσδιορισμό της νομιμότητας για παροχή βοήθειας.

Ευάλωτες ομάδες

46. Ανάμεσα στο γυναικείο προσφυγικό πληθυσμό υπάρχουν γυναίκες, οι οποίες είναι ιδιαίτερα ευάλωτες σε προβλήματα προστασίας: για παράδειγμα, ασυνόδευτα κορίτσια και γυναίκες, ηλικιωμένες και ανάπηρες:

- ♦ Να αναγνωριστούν οι γυναίκες που ανήκουν σε αυτές τις ευάλωτες ομάδες και να προσδιοριστεί αν αντιμετωπίζουν ειδικά προβλήματα προστασίας.

- ♦ Να αναπτυχθούν προσεγγίσεις σε συνεργασία με τις γυναίκες πρόσφυγες, οι οποίες θα ανταποκρίνονται στις ιδιαίτερες ανάγκες τους. Παραδείγματος χάρη, για τις ασυνόδευτες γυναίκες δημιουργούνται άλλες περιοχές στέγασης και για τις ηλικιωμένες ή ανάπηρες παρέχεται στέγη κοντά τις παρεχόμενες υπηρεσίες.

Προσωπικό για την εξασφάλιση μεγαλύτερης προστασίας.

47. Αλλαγές στη σύνθεση, την εκπαίδευση και την ανάπτυξη προσωπικού, μπορούν να προωθήσουν την προστασία των γυναικών προσφύγων:

- ♦ Η τοποθέτηση εκπαιδευμένου προσωπικού, συμπεριλαμβανομένων γυναικών, σε συνοριακές περιοχές, τις οποίες πρέπει να διασχίσουν οι γυναίκες πρόσφυγες για να μπουνε σε χώρες ασύλου όπως επίσης και σε κέντρα υποδοχής, καταυλισμούς προσφύγων και οικισμούς. Το προσωπικό των μη-κυβερνητικών οργανισμών και των άλλων υπηρεσιών των Ηνωμένων Εθνών μπορεί να συνδράμει την Ύπατη Αρμοστεία στο έργο προστασίας, αναγνωρίζοντας τα προβλήματα και αποτρέποντάς τα με την παρουσία του.

- ♦ Η πρόσληψη γυναικών αξιωματούχων προστασίας στις συνοριακές μονάδες, στα προσφυγικά στρατόπεδα και σε άλλα μέρη όπου υπάρχουν οικισμοί. Οι γυναίκες πρόσφυγες ίσως είναι απρόθυμες να καταγγείλουν κακοποιήσεις, ιδιαίτερα όταν είναι σεξουαλικής φύσεως, σε κάποιον αρμόδιο, ο οποίος θα είναι άνδρας.

- ♦ Η πρόσληψη γυναικών διερμηνέων και εκπαίδευσή τους πάνω σε θέματα προστασίας γυναικών.

- ♦ Η παροχή εκπαίδευσης στο προσωπικό της Ύπατης Αρμοστείας για τους πρόσφυγες και στο προσωπικό των μη-κυβερνητικών οργανισμών, στους φρουρούς των συνόρων στη χώρα υποδοχής, στην αστυνομία, στις στρατιωτικές μονάδες, και άλλους, οι οποίοι έρχονται σε επαφή με

τους πρόσφυγες. Η εκπαίδευση θα πρέπει να περιλαμβάνει αποσπάσματα του Διεθνούς Δικαίου σχετικά με τα δικαιώματα των γυναικών προσφύγων, τις ευθύνες που έχει η χώρα υποδοχής για τη διασφάλιση αυτών των δικαιωμάτων, και συγκεκριμένα μέτρα τα οποία μπορούν να ληφθούν για την ενίσχυση της προστασίας των γυναικών προσφύγων, που βρίσκονται υπό τη δικαιοδοσία τους. Έμφαση θα πρέπει να δοθεί στην πρόληψη των προβλημάτων.

Προστασία στα πλαίσια του επαναπατρισμού

48. Εξασφάλιση ότι η επίβλεψη της προστασίας των επαναπατριζόμενων δίνει πράγματι προτεραιότητα στην ασφάλεια των γυναικών προσφύγων.

Βοήθεια για τα κακοποιημένα άτομα

49. Η προστασία περιλαμβάνει και την εξεύρεση των καλλίτερων λύσεων για την βοήθεια των ατόμων που είναι θύματα για τα θύματα βίας. Αυτές οι λύσεις όχι μόνο βοηθούν τα άτομα, αλλά επίσης παρέχουν ένα βελτιωμένο περιβάλλον για την αναγνώριση και τη θέσπιση μέτρων, που έχουν στόχο την πρόληψη των προβλημάτων. Τα μέτρα που πρέπει να ληφθούν περιλαμβάνουν:

- ♦ Πρόσληψη κοινωνικών και κοινοτικών λειτουργιών που συζητούν απευθείας με τις γυναίκες, αναγνωρίζουν και προτείνουν θεραπείες στις γυναίκες - θύματα φυσικής βίας και σεξουαλικής κακοποίησης. Προσφορά συμβουλευτικής βοήθειας, που λαμβάνει υπόψη τα πολιτισμικά χαρακτηριστικά των γυναικών προσφύγων - θυμάτων κακοποίησης (βλ. **Κεφάλαιο IV**).

- ♦ Παροχή επείγουσας μετεγκατάστασης, όπου κριθεί απαραίτητο, σε γυναίκες πρόσφυγες, οι οποίες έχουν εκτεθεί ιδιαίτερα σε κακοποίηση. Σε μερικές περιπτώσεις η καλύτερη λύση για μια γυναίκα, η οποία έχει πέσει θύμα των προβλημάτων προστασίας, είναι η απομάκρυνσή της από τον τόπο της κακοποίησης. Τα προγράμματα με την ονομασία «Women - at- Risk», που λειτουργούν σε αρκετές χώρες μετεγκατάστασης για να διευκολύνουν την είσοδο των γυναικών που αντιμετωπίζουν ιδιαίτερα δύσκολες καταστάσεις, είναι ένα πιθανό μέσο, με τη βοήθεια του οποίου αυτές οι γυναίκες μπορούν να εγκατασταθούν ξανά σε μια άλλη χώρα, η οποία διαθέτει τις κατάλληλες υπηρεσίες και την απαραίτητη βοήθεια. Επίσης, θα έπρεπε να εξεταστεί και η περίπτωση του εθελοντικού επαναπατρισμού, ιδιαίτερα αν η οικογένεια της γυναίκας βρίσκεται ακόμη στη χώρα προέλευσής της και είναι πρόθυμη να τη βοηθήσει στην επανένταξή της.

- ♦ Διασφάλιση της επανένωσης των οικογενειών που είναι χωρισμένες σε διαφορετικούς καταυλισμούς ή μέσα στον ίδιο καταυλισμό, έτσι ώστε να μειωθεί ο αριθμός των ασυνόδευτων ευάλωτων γυναικών και κοριτσιών.

Εφαρμογή του νόμου σε χώρες ασύλου

50. Πρέπει να υιοθετηθούν αποτελεσματικοί μηχανισμοί για την εφαρμογή του νόμου που θα εγγυώνται ότι οι παραβάτες του θα εντοπίζονται και θα διώκονται. Είναι απαραίτητος ο προσεκτικός σχεδιασμός των μηχανισμών εφαρμογής του νόμου.

Κανονισμοί λειτουργίας των καταυλισμών και διαδικασίες

51. Η επανεξέταση των κανονισμών λειτουργίας και των διαδικασιών που διέπουν την ζωή των προσφυγικών καταυλισμών είναι θεμελιώδης για την ικανοποίηση των προβλημάτων προστασίας των γυναικών και για την ισότιμη πρόσβασή τους στην αποκατάσταση των προβλημάτων με την προσφυγή στα Δικαστήρια. Ενθαρρύνεται η υιοθέτηση κανονισμών που εφαρμόζονται σε αυτές τις καταστάσεις, η συμμετοχή των γυναικών προσφύγων στο σχεδιασμό και στην εφαρμογή των διαδικασιών αυτών, καθώς και η εκπαίδευση των υπεύθυνων εφαρμογής τους.

Εκπαίδευση και ενημέρωση των γυναικών προσφύγων και της κοινής γνώμης

52. Η εκπαίδευση των γυναικών προσφύγων για τα δικαιώματά τους, αλλά και η εκπαίδευση ανθρώπων που πιθανόν στο μέλλον να κακομεταχειριστούν τις γυναίκες, για τις ευθύνες τους, είναι πολύ καλή άμυνα για την αντιμετώπιση των προβλημάτων προστασίας:

- ♦ Ενημέρωση των γυναικών προσφύγων για τα δικαιώματά τους, κατά το διεθνές και εθνικό δίκαιο.

- ♦ Συνεργασία με μη-κυβερνητικούς οργανισμούς για την ανάπτυξη προγραμμάτων και υλικού, με στόχο την εκπαίδευση των γυναικών προσφύγων, των προσφύγων ανδρών, των υπαλλήλων των μη-κυβερνητικών οργανισμών, των δημοσίων υπαλλήλων και άλλων ανάλογα με τις απαιτήσεις, για τα δικαιώματά των γυναικών προσφύγων και την ανάγκη τους για προσωπική προστασία.

Νομικές διαδικασίες και κριτήρια για τον καθορισμό του καθεστώτος του πρόσφυγα

53. Ο προσδιορισμός του προσφυγικού καθεστώτος είναι βασικός για την παροχή βοήθειας και προστασίας στους πρόσφυγες. Σε πολλές χώρες, υπάρχουν λεπτομερείς διαδικασίες για την εξέταση του προσδιορισμού, σε ατομική βάση. Σε περίπτωση που δεν υπάρχουν τέτοιες διαδικασίες ή ανάλογα με την κρισιμότητα της κατάστασης, μπορεί να αναγνωριστεί το καθεστώς του πρόσφυγα σε όλα τα μέλη της προσφυγικής ομάδας χωρίς την εξατομικευμένη εξέταση των αιτημάτων ασύλου. Επιπλέον, η Ύπατη Αρμοστεία προστατεύει μεμονωμένα άτομα ή και ομάδες που υπάγονται στην δικαιοδοσία της στα πλαίσια της εντολής και των εξουσιών που της έχουν αναγνωρισθεί από τη Γενική Συνέλευση.

Πιθανά προβλήματα / Ανάγκες

Τα κριτήρια για τον καθορισμό του καθεστώτος των προσφύγων δεν περιλαμβάνουν το φύλο

54. Η Σύμβαση του 1951 σχετικά με το Καθεστώς των Προσφύγων, ορίζει τον πρόσφυγα ως ένα άτομο που βρίσκεται εκτός της χώρας καταγωγής του και δεν δύναται ή δεν θέλει να επιστρέψει σ' αυτήν, εξαιτίας ενός βάσιμου φόβου ότι θα διωχθεί για λόγους φυλετικούς, θρησκευτικούς, εθνότητας λόγω της συμμετοχής του σε κάποια συγκεκριμένη κοινωνική ομάδα ή κάποιας πολιτικής άποψης κτλ. Άρθρο I.A.(2). Το αίτημα κάποιων γυναικών να αναγνωρισθούν πρόσφυγες, επειδή φοβούνται την σκληρή ή και απάνθρωπη μεταχείριση, λόγω παράβασης των νόμων της κοινωνίας τους ή των εθίμων τους, που αφορούν το ρόλο της γυναίκας, παρουσιάζει κάποιες δυσκολίες. Όπως υπογραμμίζεται από τη Νομική Υπηρεσία της Ύπατης Αρμοστείας *η παραβίαση κοινωνικών ηθών και εθίμων δεν αντανakλάται στον παγκόσμιο ορισμό της έννοιας του πρόσφυγα*. Παρ' όλα αυτά όμως, μπορούν να βρεθούν παραδείγματα βίας κατά γυναικών σε αρκετές χώρες. Οι γυναίκες αυτές κατηγορούνται ότι παρέβησαν κοινωνικά ήθη και έθιμα. Το αδίκημα μπορεί να είναι από μοιχεία μέχρι και το ότι φόραγαν κραγιόν. Η ποινή μπορεί να είναι θάνατος. Η Εκτελεστική Επιτροπή της Ύπατης Αρμοστείας, έχει ενθαρρύνει τα Κράτη να θεωρούν τις γυναίκες που διώκονται γι' αυτούς τους λόγους *κοινωνική ομάδα*, ώστε να εξασφαλιστεί η προστασία τους. Όμως η εφαρμογή αυτής της σύστασης εναπόκειται στην διακριτική ευχέρεια των Κρατών.

55. Οι γυναίκες ίσως εγκαταλείψουν τη χώρα τους εξαιτίας έντονης φυλετικής διάκρισης, είτε από τους επίσημους κρατικούς φορείς, είτε από τις τοπικές κοινότητες. Η προστασία από την φυλετική διάκριση είναι ένα θεμελιώδες δικαίωμα για όλες τις γυναίκες και θεσμοθετείται από ένα μεγάλο αριθμό διεθνών διακηρύξεων και συμβάσεων. Εάν και αναγνωρίζεται παγκοσμίως αυτό το δικαίωμα, και η διάκριση μπορεί να αποτελέσει αιτία δίωξης κάτω από ορισμένες συνθήκες, η διαχωριστική γραμμή ανάμεσα στη διάκριση και στη δίωξη δεν είναι ευδιάκριτη.

56. Μπορεί να είναι δύσκολο για τις γυναίκες - που έχουν δεχθεί επίθεση στρατιωτικού προσωπικού να αποδείξουν ότι είναι θύματα δίκης και όχι θύματα τυφλής βίας. Ακόμη και θύματα βιασμού από στρατιωτικές δυνάμεις αντιμετωπίζουν δυσκολίες όταν ζητούν να τους αναγνωρισθεί το καθεστώς του πρόσφυγα, καθώς οι κριτές που εξετάζουν το αίτημά τους θεωρούν ότι τέτοιες επιθέσεις είναι ένα φυσιολογικό γεγονός σε περίοδο πολέμου. Γυναίκες, θύματα εξαιτίας πολιτικών δραστηριοτήτων ενός συγγενή τους, έχουν ιδιαίτερη δυσκολία στο να αποδείξουν την αιτία για την οποία ζητούν να τους χορηγηθεί το καθεστώς του πρόσφυγα. Ωστόσο πολλές συγκρούσεις και επιθέσεις κατά γυναικών, συγγενών των πολεμιστών αποτελούν μέρος τρομοκρατικών ενεργειών.

Πρόσβαση σε ακροαματική διαδικασία

57. Μερικές φορές δεν διεξάγεται συνέντευξη από τις γυναίκες που φθάνουν σε μια χώρα ως μέλη μιας οικογενειακής μονάδας, ή τουλάχιστον παίρνουν μια πολύ βιαστική συνέντευξη σχετικά με τις εμπειρίες τους, ακόμη κι όταν είναι πιθανόν ότι κυρίως αυτές, και όχι οι άνδρες τους, υπήρξαν στόχοι δίκης. Οι άντρες συγγενείς τους ίσως δεν εγείρουν τα σχετικά θέματα επειδή δεν γνωρίζουν τις λεπτομέρειες ή επειδή ντρέπονται να τις αναφέρουν.

Συνεντεύξεις για τον καθορισμό του καθεστώτος του πρόσφυγα

58. Οι γυναίκες αντιμετωπίζουν ιδιαίτερα προβλήματα στην τεκμηρίωση την υπόθεσή τους στις Αρχές, ιδιαίτερα όταν είχαν εμπειρίες, που είναι δύσκολο και οδυνηρό να περιγράψουν.

59. Η δίκης των γυναικών συχνά γίνεται με τη μορφή σεξουαλικής επίθεσης. Οι μέθοδοι βασανιστηρίων συνήθως περιλαμβάνουν βιασμό, χρήση ηλεκτρικού ρεύματος στα γεννητικά όργανα, ερεθισμό των ερωτογενών ζωνών με μηχανήματα, ερεθισμό των ερωτογενών ζωνών με το χέρι, διείσδυση αντικειμένων στις κοιλότητες του σώματος (αντικείμενα φτιαγμένα από μέταλλο ή άλλα υλικά στα οποία αργότερα συνδέεται ηλεκτρικό ρεύμα), αναγκαστική παρουσία σε παρά φύση σεξουαλικές σχέσεις, αναγκαστικό αυνανισμό ή αυνανισμό από άλλους, πεολειξία, στοματικό έρωτα και τέλος μια γενικότερη ατμόσφαιρα σεξουαλικής επιθετικότητας και απειλές για την απώλεια της ικανότητας αναπαραγωγής και απόλαυσης των σεξουαλικών σχέσεων στο μέλλον.

60. Η γυναίκα θύμα τέτοιου είδους σεξουαλικών βασανιστηρίων, προφανώς μπορεί να είναι απρόθυμη ή να θεωρήσει δύσκολο να μιλήσει για αυτά, ιδιαίτερα αν αυτός που λαμβάνει τη συνέντευξη είναι άνδρας. Ο βιασμός, ακόμη και στα πλαίσια των βασανιστηρίων, σε μερικές χώρες θεωρείται ως μια αποτυχία της γυναίκας να διατηρήσει την παρθενιά της ή τη συζυγική της αξιοπρέπεια. Υπάρχει περίπτωση να απομακρυνθεί από την οικογένεια της και να απομονωθεί από τα υπόλοιπα μέλη της κοινότητας της. Η συζήτηση γύρω από αυτή την εμπειρία αποτελεί πηγή μεγαλύτερης αποξένωσης.

61. Ένα δεύτερο πρόβλημα προκύπτει όταν διεξάγονται συνεντεύξεις με γυναίκες, για αίτημα ασύλου που έχει υποβληθεί από άντρα συγγενή τους. Αρχικά, η συνέντευξη διεξάγεται για να επιβεβαιώσει η γυναίκα τα λεγόμενα του συζύγου της. Εάν δεν γνωρίζει τις λεπτομέρειες των εμπειριών του συζύγου της (για παράδειγμα αριθμός της στρατιωτικής μονάδας του), τότε ολόκληρη η κατάθεση μπορεί να θεωρηθεί ως αναξιόπιστη. Ωστόσο, σε πολλούς διαφορετικούς πολιτισμούς, οι σύζυγοι δεν μοιράζονται με τις γυναίκες πολλές λεπτομέρειες, για τις στρατιωτικές και πολιτικές δραστηριότητες τους.

Ανισότητες στη χορήγηση του προσφυγικού καθεστώτος

62. Ένα ακόμη νομικό πρόβλημα που πλήττει τις γυναίκες πρόσφυγες είναι καθεστώς που απολαμβάνουν στη χώρα ασύλου. Στις περισσότερες χώρες εφαρμόζεται η αρχή της οικογενειακής συνένωσης. Αυτή η πολιτική, όμως, δεν ακολουθείται από όλα τα Κράτη. Ούτε υπάρχει σε με-

ρικές χώρες αυτόματη αναγνώριση προσφυγικού καθεστώτος για γυναίκες και παιδιά, οι οποίοι ακολουθούν έναν πρόσφυγα στη χώρα ασύλου. Η επανένωση της οικογένειας δεν είναι δικαίωμα που αναγνωρίζεται στους πρόσφυγες από τη Σύμβαση του 1951. Είναι μια αρχή που συστήνεται και εξαρτάται από τη διακριτική ευχέρεια του κάθε κράτους. Ενώ πολλά Κράτη επιτρέπουν σε μέλη οικογένειας να μεταναστεύουν, πολλές χώρες χορηγούν στα μέλη της οικογένειας άδεια παραμονής, η οποία παρέχει λιγότερη προστασία απέναντι στην απέλαση, από ότι το προσφυγικό καθεστώς. Αν, για παράδειγμα, διασπαστεί η οικογένεια, η γυναίκα (η οποία συνήθως είναι το πρόσωπο που συνοδεύει αυτόν που του έχει ήδη χορηγηθεί το προσφυγικό καθεστώς) ίσως βρεθεί χωρίς καμία προστασία, όταν της ζητηθεί να αφήσει τη χώρα. Ωστόσο, το αίτημα της για άσυλο έχει την ίδια βαρύτητα με αυτό του συζύγου της. Υπάρχει περίπτωση, είτε επειδή έχει περάσει αρκετός καιρός από τότε που περιγράφηκαν τα γεγονότα από τον άνδρα της, είτε επειδή δεν γνώριζε κάποιες λεπτομέρειες, να μην μπορέσει να τεκμηριώσει την υπόθεση της με πειστικό τρόπο, προκειμένου να της αναγνωρισθεί στο πρόσωπό της το καθεστώς του πρόσφυγα.

Έλλειψη νόμιμων εγγράφων

63. Οι χώρες ασύλου συχνά έχουν ανεπαρκείς διαδικασίες για την καταχώριση και την παροχή κατάλληλων εγγράφων, ακόμη και σε αυτούς τους πρόσφυγες που έχουν άδεια παραμονής. Μερικές φορές, οι χώρες ασύλου καταχωρούν και παρέχουν τα κατάλληλα έγγραφα στον άνδρα επικεφαλής του προσφυγικού νοικοκυριού, αλλά δεν προσφέρουν καμία απόδειξη παραμονής στα υπόλοιπα μέλη της οικογένειας. Εάν οι άνδρες εγκαταλείψουν τις οικογένειες τους ή για κάποιο λόγο δεν είναι παρόντες, είναι δύσκολο μέχρι και ακατόρθωτο για τις γυναίκες τους να αποδείξουν ότι βρίσκονται στη χώρα νόμιμα.

64. Η καταχώριση των γάμων, γεννήσεων και θανάτων είναι ένα επιπλέον πρόβλημα για πολλές προσφυγικές οικογένειες. Σε μερικές χώρες δεν υπάρχουν διαδικασίες για τυπικώς εγγεγραμμένους γάμους και γεννήσεις ή ακόμη και θανάτους που συμβαίνουν στους προσφυγικούς καταυλισμούς. Σε άλλες πάλι χώρες, η καταχώριση μπορεί να γίνεται σε καταυλισμούς, αλλά δεν υπάρχουν οι διαδικασίες για αυτούς οι οποίοι εγκαταστάθηκαν παράνομα. Εξάλλου, οι αστικοί πρόσφυγες μπορούν να εγγράψουν τα παιδιά τους σε μητρώα, αλλά δεν υπάρχουν διαδικασίες για αυτούς που βρίσκονται σε αγροτικές περιοχές. Σε άλλες περιπτώσεις, οι διαδικασίες υπάρχουν αλλά οι πρόσφυγες φοβούνται να τις χρησιμοποιήσουν μήπως και υποπέσουν στην αντίληψη των αρχών.

65. Πολλά κορίτσια αντιμετωπίζουν το πρόβλημα της ανιθαγένειας. Σε πάρα πολλές περιπτώσεις υπάρχουν αλληλοσυγκρουόμενοι εθνικοί νόμοι που αφορούν στην χορήγηση υπηκοότητας. Μια χώρα ασύλου ίσως θεωρήσει ότι ένα παιδί που γεννήθηκε στο έδαφός της, δεν μπορεί να πάρει την υπηκοότητά της, εάν οι γονείς του είναι διαφορετικής υπηκοότητας. Ωστόσο, η χώρα καταγωγής των γονέων ίσως θεωρήσει ότι τα παιδιά δεν μπορούν να γίνουν υπήκοοί της, εφόσον γεννήθηκαν στην επικράτεια μιας άλλης χώρας.

66. Ακόμη και σε περιπτώσεις όπου μπορούν να χορηγηθούν τα κατάλληλα έγγραφα με νόμιμο τρόπο, υπάρχουν ειδικοί περιορισμοί στην εγγραφή των γυναικών προσφύγων, ιδιαίτερα των γυναικών που είναι επικεφαλής νοικοκυριών. Αυτοί οι περιορισμοί περιλαμβάνουν φυσικές και οργανωτικές δυσκολίες στο να έρθουν σε επαφή με τις αρμόδιες αρχές που είναι υπεύθυνες για την εγγραφή σε μητρώα, ιδιαίτερα σε χώρες όπου δεν επιτρέπεται στις γυναίκες να συναλλάσσονται με ξένους, όπως επίσης και δυσκολίες των ελεύθερων γυναικών και των γυναικών που είναι επικεφαλής νοικοκυριών στο να έχουν πρόσβαση σε πληροφορίες σχετικά με τα νόμιμα δικαιώματά τους.

67. Η έλλειψη δυνατότητας εγγραφής σε μητρώα, δημιουργεί πολλά ψυχολογικά και πρακτικά προβλήματα, ειδικά στις γυναίκες πρόσφυγες οι οποίες αποτελούν την πρωταρχική πηγή

φροντίδας για τις οικογένειές τους. Η εγγραφή σε μητρώα είναι απαραίτητη, όχι μόνο για να θεμελιώσουν την νόμιμη προσωπικότητά τους, ηλικία και υπηκοότητα, αλλά επίσης και για να τους δοθεί βοήθεια σε πολλές περιοχές.

Αποφάσεις επαναπατρισμού

68. Συχνά αποφάσεις σχετικά με την επιστροφή στην πατρίδα λαμβάνονται από τους αρχηγούς των καταυλισμών και συνήθως δεν δίνεται η ευκαιρία στις γυναίκες να εκφράσουν τις απόψεις τους, ως μεμονωμένα άτομα ή ως ομάδα. Σε μερικές περιπτώσεις γυναίκες που θέλουν να επιστρέψουν στις πατρίδες τους δεν μπορούν, επειδή οι άντρες αρχηγοί των καταυλισμών έχουν αποφασίσει ότι κανένας δεν θα επιστρέψει στην πατρίδα. Γυναίκες και παιδιά είναι στην πραγματικότητα αιχμάλωτοι των ομάδων αντίστασης που ελέγχουν καταυλισμούς. Κάτω από αυτές τις συνθήκες, οι γυναίκες ίσως αναγκαστούν να γυρίσουν χωρίς τη θέλησή τους, εξαιτίας των αποφάσεων που ελήφθησαν για λογαριασμό τους ή εξαιτίας των περικοπών στη βοήθεια, των κακών συνθηκών διαβίωσης και της κακοποίησης. Κάτι που περιπλέκει ακόμη περισσότερο την κατάσταση, είναι το γεγονός ότι δεν δίνονται συνήθως στις γυναίκες πληροφορίες απαραίτητες για τη λήψη σωστών επιλογών, όπου υπάρχει το περιθώριο επιλογής.

Ενσωμάτωση/Ενταξη στον τόπο διαμονής

69. Στους πρόσφυγες που εντάσσονται σε κοινότητες στις χώρες πρώτου ασύλου δεν χορηγούνται πλήρη νομικά και πολιτικά δικαιώματα. Ακόμη και αυτοί που γεννήθηκαν σε καταυλισμούς μπορεί να μην έχουν αυτά τα δικαιώματα. Το αποτέλεσμα είναι, ότι αυτοί που έχουν δικαίωμα διαμονής παραμένουν πρόσφυγες στις νέες τους πατρίδες. Η απουσία δικαιωμάτων εμποδίζει τις γυναίκες πρόσφυγες να αποκτήσουν οικονομική ανεξαρτησία γιατί μπορεί να μην τους επιτραπεί η πρόσβαση στην αγορά εργασίας, στην ιδιοκτησία γης και το δικαίωμα ελεύθερης μετακίνησης μέσα στην χώρα κτλ. Η πρόσβαση στην εργασία και την απόκτηση εισοδήματος των οικογενειών που χρήζουν βοήθειας είναι ένα άλλο θέμα, το οποίο επηρεάζει τις γυναίκες πρόσφυγες που ζούνε σε χώρες ασύλου. Μερικές φορές οι άδειες εργασίας περιορίζονται σε ορισμένες μόνο δραστηριότητες, όπως για παράδειγμα οικιακή εργασία, με αυστηρές προϋποθέσεις όσον αφορά στην ηλικία, στην φυσική κατάσταση και συχνά με περιορισμένη εργασιακή προστασία.

70. Οι γυναίκες πρόσφυγες που εγκαθίστανται τυχαία και ειδικά αυτές που ζούνε σε αστικές περιοχές αντιμετωπίζουν ακόμη μεγαλύτερες δυσκολίες. Η απόκτηση νόμιμης κατοικίας τις περισσότερες φορές είναι αδύνατη, ειδικότερα όπου οι κυβερνήσεις προσπαθούν να αποθαρρύνουν τη δημιουργία καταυλισμών στις πόλεις. Ακόμη και σε αγροτικές περιοχές, πρόσφυγες, οι οποίοι έχουν εγκατασταθεί πρόσφατα, τυχάνει αρκετές φορές να μην έχουν ταυτότητες, έτσι λοιπόν περιορίζεται η πρόσβαση τους στις υπηρεσίες. Αναφορές σχετικά με την εκπόρνευση των γυναικών προσφύγων, έχουν δείξει ότι γυναίκες χωρίς άδεια παραμονής βρίσκονται ανάμεσα σε αυτές που έχουν τις πιο πολλές πιθανότητες να καταλήξουν στην πορνεία.

Αποτελεσματικότητα των προγραμμάτων

Βάση αναγνώρισης του καθεστώτος του πρόσφυγα στις γυναίκες

71. Η πλήρης κατανόηση της βάσης των αιτημάτων ασύλου των γυναικών και της αναγνώρισης του καθεστώτος του πρόσφυγα ενισχύει την πιθανότητα μίας δίκαιης ακρόασης των αιτημάτων τους :

♦ Δυνατότητα για τις γυναίκες και τους άνδρες μίας οικογένειας να τους παρέχουν πληροφορίες σχετικά με τον καθορισμό του προσφυγικού καθεστώτος.

♦Πρώθηση, κατά τη διαδικασία καθορισμού του καθεστώτος, της αρχής ότι οι γυναίκες που φοβούνται τη δίωξη ή την αυστηρή διάκριση με βάση το φύλο τους θα πρέπει να θεωρούνται μέλος μίας κοινωνικής ομάδας με στόχο την αναγνώριση του προσφυγικού καθεστώτος. Άλλες μπορεί να θεωρηθεί ότι έχουν προβεί σε μία θρησκευτική ή πολιτική δήλωση, παραβιάζοντας τους κανόνες της κοινωνίας τους.

♦Αποδοχή της ιδέας ότι η σεξουαλική βία κατά των γυναικών αποτελεί μία μορφή δίωξης, όταν χρησιμοποιείται με τη συναίνεση ή την γνώση εκείνων που έχουν την επίσημη ιδιότητα να εκφοβίζουν ή να τιμωρούν.

♦ Να αναγνωρισθεί ότι μπορεί να υπάρχει βάση για τη χορήγηση του προσφυγικού καθεστώτος, όταν μία κυβέρνηση δεν μπορεί ή δεν προστατεύει τις γυναίκες που υφίστανται κακοποίηση, λόγω της παραβίασης κοινωνικών κανόνων. Δεν είναι απαραίτητο να είναι η ίδια η κυβέρνηση ο υποκινητής της κακοποίησης.

Συνεπτεύξεις

72. Μπορεί να είναι απαραίτητη η χρήση μίας ποικιλίας τεχνικών που αξιοποιούν την γυναικεία ευαισθησία σχετικά με το φύλο, με σκοπό την απόκτηση πληροφοριών από γυναίκες κατά τη διάρκεια της διαδικασίας καθορισμού του καθεστώτος. Η στρατολόγηση και εκπαίδευση γυναικών διερμηνέων αποτελεί προϋπόθεση για μια πιο αποτελεσματική συνέντευξη:

♦Να μελετήσετε το εγχειρίδιο κατάρτισης που αφορά την συνέντευξη με τους πρόσφυγες⁵.

♦ Να προσέχετε τις διαφορές των φύλων στην επικοινωνία, ιδιαίτερα όσον αφορά μη-προφορικές επικοινωνίες. Ως υπεύθυνος της συνέντευξης, αποφύγετε εκφοβιστικές χειρονομίες που παρεμποδίζουν τις απαντήσεις. Για παράδειγμα μην κρίνετε την αξιοπιστία της γυναίκας αιτούσας άσυλο με βάση τις αξίες του δυτικού πολιτισμού, όπως λόγου την ικανότητα να κοιτάζει κανείς τον άλλο στα μάτια.

♦Να είστε υπομονετικοί με τις γυναίκες αιτούσες άσυλο για να ξεπεράσουν τις αναστολές τους, ιδιαίτερα όσον αφορά στη σεξουαλική κακοποίηση. Ίσως χρειαστεί να τεθεί η ίδια ερώτηση με διάφορους τρόπους, προτού τα θύματα βιασμού ή άλλων κακοποιήσεων νιώσουν ότι μπορούν να διηγηθούν τις ιστορίες τους. Θα πρέπει να δοθεί αρκετός χρόνος κατά τη διάρκεια της συνέντευξης, ώστε να επιτραπεί στην γυναίκα υποψήφια να δημιουργήσει μία φιλική σχέση με τον λήπτη της συνέντευξης, έτσι ώστε να μπορέσει να αφηγηθεί τις εμπειρίες της. Μην ρωτάτε λεπτομέρειες για τη σεξουαλική κακοποίηση. Το σημαντικό για τον καθορισμό ενός καλά θεμελιωμένου φόβου δίωξης είναι να αποδείξετε ότι έχει λάβει χώρα κάποια μορφή της.

♦Να αναγνωρίζετε ότι οι γυναίκες που έχουν κακοποιηθεί σεξουαλικά παρουσιάζουν ένα σύνολο συμπτωμάτων που περιγράφονται ως Τραυματικό Σύνδρομο Βιασμού. Αυτά τα συμπτώματα περιλαμβάνουν διαρκή φόβο, απώλεια αυτοπεποίθησης και αυτοσεβασμού, δυσκολία στη συγκέντρωση, συμπεριφορά αυτο-ενοχής, γενικό συναίσθημα απώλειας ελέγχου και απώλεια ή διαστρέβλωση μνήμης. Αυτά τα συμπτώματα θα επηρεάσουν τον τρόπο με τον οποίο η γυναίκα υποψήφια απαντά κατά τη διάρκεια της συνέντευξης. Αν υπάρξει παρανόηση, μπορεί λανθασμένα να θεωρηθεί ότι αφαιρούν κύρος από την κατάθεσή της.

♦Να καταλάβετε ότι οι γυναίκες σε πολλές κοινωνίες δεν έχουν συγκεκριμένες πληροφορίες για τις δραστηριότητες των ανδρών των οικογενειών τους. Τα κενά στη γνώση τους δεν πρέπει να ερμηνεύονται ως έλλειψη αξιοπιστίας, εκτός αν υπάρχουν άλλες ενδείξεις που υποδηλώνουν κάτι τέτοιο.

♦Να δίνετε στις γυναίκες την ευκαιρία να ερωτηθούν χωρίς την παρουσία άλλων μελών της οικογένειάς τους. Τα θύματα σεξουαλικής κακοποίησης μπορεί να νιώθουν άβολα εξιστορώντας τις εμπειρίες τους ενώπιον των πατέρων, συζύγων, αδερφών ή παιδιών τους.

⁵ Διατίθεται από το Γραφείο της Ύπατης Αρμοστείας των Η.Ε. για τους Πρόσφυγες στην Αθήνα.

Ιδιαιτερότητες της χώρας καταγωγής που επιδρούν στις γυναίκες

73. Οι αρμόδιοι να αποφασίσουν για την αναγνώριση του καθεστώτος του πρόσφυγα θα πρέπει να γνωρίζουν την κατάσταση και τις εμπειρίες των γυναικών στη χώρα καταγωγής τους. Ανάμεσα στα ζητήματα που θα πρέπει να γνωρίζουν οι υπεύθυνοι των συνεντεύξεων είναι:

- ♦ η θέση των γυναικών ενώπιον του νόμου, συμπεριλαμβανομένης της θέσης τους στο δικαστήριο, του δικαιώματος τους να καταθέτουν αγωγή και να δίνουν μαρτυρία, του νόμου περί διαζυγίου και κηδεμονίας, του δικαιώματος ιδιοκτησίας, του δικαιώματος αποδοχής ή άρνησης της άμβλωσης.

- ♦ Τα πολιτικά δικαιώματα των γυναικών, συμπεριλαμβανομένου του δικαιώματος της ψήφου, της διατήρησης αξιώματος και της συμμετοχής σε πολιτικό κόμμα.

- ♦ Τα κοινωνικά και οικονομικά δικαιώματα της γυναίκας, συμπεριλαμβανομένου του δικαιώματος να παντρευτεί ένα άτομο της επιλογής της, του δικαιώματος της εκπαίδευσης, της σταδιοδρομίας και της εργασίας ή της επιβράβευσης των δραστηριοτήτων της, της ιδιότητας της χήρας ή της διαζευγμένης και της ελευθερίας στην επιλογή ένδυσης.

- ♦ Το γεγονός της καταγγελλόμενης βίας κατά των γυναικών, οι μορφές που παίρνει (όπως σεξουαλικές επιθέσεις, ανθρωποκτονίες τιμής, καύσεις νυμφών), η προστασία που παρέχεται στις γυναίκες και οι κυρώσεις ή ποινές για εκείνους που ασκούν βία.

- ♦ Τις συνέπειες που μπορεί να υπάρχουν για μία γυναίκα κατά τον επαναπατρισμό της εν όψη των συνθηκών που περιγράφηκαν στο αίτημα ασύλου.

Επαναπατρισμός και τοπική ένταξη

74. Δημιουργείστε προγράμματα που εξασφαλίζουν την ισότιμη πρόσβαση των γυναικών στις διαδικασίες εθελοντικού επαναπατρισμού, έτσι ώστε εκείνες που επιθυμούν να επιστρέψουν να μπορούν να το κάνουν και εκείνες που φοβούνται την επιστροφή να τους χορηγείται προστασία κατά της επαναπροώθησης.

- ♦ Πληροφορήστε όλους τους πρόσφυγες, γυναίκες και άντρες, ώστε να αποφασίσουν με γνώση για το αν θα επαναπατρισθούν.

- ♦ Εκτιμήστε τη νομική θέση των γυναικών προσφύγων που έχουν ενταχθεί στις τοπικές κοινωνίες, δείχνοντας ιδιαίτερη προσοχή στις διατάξεις που περιορίζουν τα δικαιώματα των γυναικών. Όπου αυτές οι διατάξεις είναι καταχρηστικές ή θα εμποδίσουν την ικανότητα των γυναικών προσφύγων να γίνουν οικονομικά ανεξάρτητες, εκτιμήστε και κάντε αλλαγές, όπου χρειάζεται, στα σχέδια της Ύπατης Αρμοστείας για μεταβατική βοήθεια προς τους πρόσφυγες και τις γύρω κοινότητες

Επάνδρωση και επιμόρφωση

75. Κατά τη διαδικασία καθορισμού του καθεστώτος του πρόσφυγα προσλάβετε γυναίκες για να εργαστούν ως υπεύθυνοι των συνεντεύξεων και διερμηνείς. Τα πολύ ευαίσθητα και προσωπικά ζητήματα που προκύπτουν από τη σεξουαλική κακοποίηση απαιτούν την παρουσία λειτουργών που είναι ευαίσθητοι προς τις ανάγκες των γυναικών προσφύγων. Σε πολλές περιπτώσεις απαιτούνται γυναίκες μέλη προσωπικού, οι οποίες μπορούν να επικοινωνήσουν με τα θύματα σχετικά με τις προσωπικές τους εμπειρίες.

- ♦ Παρέχετε στους υπεύθυνους για τις συνεντεύξεις και την χορήγηση προσφυγικού καθεστώτος επιμόρφωση που λαμβάνει υπόψη της την γυναικεία ευαισθησία. Στους υπαλλήλους μετανάστευσης που ασχολούνται με τον καθορισμό καθεστώτος θα πρέπει να γίνεται ειδική εκπαίδευση, όσον αφορά στη διεξαγωγή της συνέντευξης και εκτίμησης των ισχυρισμών των γυναικών που ζητούν άσυλο.

Καταγραφή και τεκμηρίωση

76. Δημιουργήστε διαδικασίες για να εξασφαλίσετε την ίση πρόσβαση των γυναικών στις διαδικασίες εγγραφής σε μητρώα και τη χορήγηση των κατάλληλων εγγράφων. Όπου δεν είναι δυνατό να χορηγηθούν διαφορετικά έγγραφα σε όλα τα μέλη της οικογένειας, θα πρέπει να δίνεται μεγαλύτερη προτεραιότητα στις ενήλικες γυναίκες για την απόκτηση των εγγράφων - αποδεικτικών του δικαιώματός τους στην βοήθεια.

Κεφάλαιο IV

Παροχή προστασίας μέσω βοήθειας

Εισαγωγή

77. Η προστασία δεν μπορεί να εξεταστεί μεμονωμένα από τους μηχανισμούς που έχουν δημιουργηθεί για να βοηθηθούν οι πρόσφυγες. Από τις αρχικές αποφάσεις που λαμβάνονται σχετικά με το σχεδιασμό και τη διαρρύθμιση των καταυλισμών, μέχρι και τα μακροπρόθεσμα προγράμματα για βοήθεια των προσφύγων στην εύρεση πάγιων λύσεων, οι επιλογές που γίνονται στους τομείς βοήθειας έχουν σοβαρές συνέπειες στην προστασία των γυναικών προσφύγων. Η Ύπατη Αρμοστεία των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες έχει την ευθύνη, ως μέρος της προστατευτικής της λειτουργίας, να εξασφαλίσει την αμερόληπτη πρόσβαση όλων των προσφύγων στα προγράμματα αρωγής που διαθέτει. Πέρα από αυτό, η βοήθεια της Ύπατης Αρμοστείας, θα πρέπει να στηρίζεται και σε προσπάθειες οι οποίες έχουν ως στόχο, τόσο τη διασφάλιση της προστασίας και της αξιοπρέπειας των γυναικών προσφύγων, όσο και την ικανοποίηση των αναγκών εκείνων που έχουν ήδη πέσει θύματα.

78. Τα ακόλουθα ζητήματα και συστάσεις, που απευθύνονται στους οργανωτές των καταυλισμών και τους διοικητές των προγραμμάτων αρωγής, συνδέονται άμεσα με τα προβλήματα προστασίας και τις παρεμβάσεις που περιγράφονται στο **Κεφάλαιο III**. Αυτά πρέπει να εξεταστούν ως συμπληρωματικές ενέργειες σε εκείνες που έχουν αναφερθεί ως συστάσεις στους αξιωματούχους προστασίας.

Σχεδιασμός και διαρρύθμιση των καταυλισμών

Πιθανά προβλήματα / Ανάγκες

79. Οι υλικές συνθήκες στέγασης των προσφύγων επηρεάζουν την ασφάλειά τους. Πολύ συχνά οι γυναίκες πρόσφυγες αντιμετωπίζουν κινδύνους που προέρχονται από τον κακό σχεδιασμό των καταυλισμών: για παράδειγμα, η κοινή στέγαση που δεν παρέχει ιδιωτικό χώρο στις γυναίκες, η τοποθέτηση των βασικών υπηρεσιών και εγκαταστάσεων, όπως τα αποχωρητήρια, σε επισφαλή απόσταση από το χώρο στέγασης των γυναικών προσφύγων, οι ανεπαρκώς φωτισμένοι καταυλισμοί, γεγονός που επιτρέπει να λάβουν χώρα επιθέσεις, χωρίς να υπάρχει ουσιαστική τιμωρία για τους δράστες, η κατασκευή φρακτών γύρω από τους καταυλισμούς, ακόμα και η ναρκοθέτηση της περιμέτρου των καταυλισμών, ακόμη και στις περιπτώσεις που οι πρόσφυγες πρέπει να περάσουν αυτά τα όρια για να βρουν καυσόξυλα και άλλα αγαθά.

80. Σε πολλές περιπτώσεις προσφύγων, άγνωστοι μεταξύ τους άνθρωποι τοποθετούνται μαζί σε ένα νέο περιβάλλον. Συνήθως, δεν γίνεται καμία προσπάθεια για την αποκατάσταση των παραδοσιακών κοινοτήτων, όταν αποφασίζεται που θα εγκατασταθούν διαφορετικά άτομα και οικογένειες. Οι καταυλισμοί μπορεί να έχουν το μέγεθος μεγάλων πόλεων, προσφέροντας έτσι στους πρόσφυγες την πρώτη εμπειρία αστικής ζωής. Ασυνόδευτες γυναίκες και γυναίκες που φέρουν την ευθύνη του νοικοκυριού μπορεί να αναμειχθούν με ανύπαντρους άνδρες, κάτω από συνθήκες που υπονομεύουν τις προσπάθειες για παροχή προστασίας και τάξης μέσα σε μια κοινότητα.

Αποτελεσματικότητα των προγραμμάτων

81. Τα ακόλουθα αποτελούν περίληψη των πιθανών παρεμβάσεων στα προγράμματα :

- ♦ Να διατηρήσετε, όσο αυτό είναι δυνατόν, την αρχική κοινότητα της χώρα προέλευσης μέσα στη νέα τοποθεσία.
- ♦ Να συζητήσετε με τους πρόσφυγες για την διαρρύθμιση και την κοινωνική οργάνωση του καταυλισμού. Εξασφαλίστε ότι εισακούονται οι απόψεις των γυναικών σ' αυτή τη διαδικασία, και όταν είναι δυνατό, αναθέστε σε γυναικείο προσωπικό να συζητήσει με τους αρμόδιους της κοινότητας.
- ♦ Εξασφαλίστε ότι οι βασικές υπηρεσίες / εγκαταστάσεις βρίσκονται σε τέτοιο σημείο ώστε οι γυναίκες πρόσφυγες να μην εκτίθενται σε επιθέσεις όταν χρειάζεται να κάνουν χρήση αυτών των υπηρεσιών / εγκαταστάσεων.
- ♦ Δημιουργείτε περιπόλους ασφαλείας, κατά προτίμηση από έμπιστα μέλη της προσφυγικής κοινότητας, για να φρουρούν το στρατόπεδο τη νύχτα, έχοντας ως κύριο στόχο την προστασία των γυναικών προσφύγων.
- ♦ Βελτιώστε το φωτισμό, όπου είναι δυνατό, ιδιαίτερα στα μονοπάτια που χρησιμοποιούνται το βράδυ από τις γυναίκες που κάνουν χρήση των υπηρεσιών / εγκαταστάσεων.
- ♦ Δώστε προτεραιότητα στην εκτίμηση των αναγκών προστασίας των ασυνόδευτων γυναικών προσφύγων, των γυναικών που είναι επικεφαλής νοικοκυριού, των ηλικιωμένων και ανάπηρων γυναικών, εκτιμώντας τις απόψεις τους για τον καθορισμό των καλύτερων διακανονισμών σχετικά με τη στέγαση.
- ♦ Αναγνωρίστε και προωθήστε εναλλακτικές λύσεις, όπου είναι δυνατές, ιδιαίτερα σε κλειστούς καταυλισμούς και κέντρα κράτησης. Παρατεταμένη διαμονή σε καταυλισμούς μπορεί να οδηγήσει σε κατάρρευση της έννομης τάξης.

Πρόσβαση σε τροφή και άλλα διανεμόμενα αγαθά

Πιθανά προβλήματα / Ανάγκες

82. Η ισότιμη πρόσβαση σε τροφή και σε άλλα αγαθά που διανέμονται, αποτελεί ένα βασικό θέμα για τις γυναίκες πρόσφυγες. Η κύρια αιτία θνησιμότητας στους προσφυγικούς καταυλισμούς είναι ο υποσιτισμός. Η έλλειψη τροφής είναι μία αιτία θανάτου, αποτελεί δε μία κύρια αιτία αρκετών θανατηφόρων ασθενειών. Οι υποσιτισμένοι άνθρωποι είναι πιο ευάλωτοι σε ασθένειες και είναι πιο δύσκολο να θεραπευτούν. Οι υποσιτισμένες γυναίκες που κυοφορούν ή θηλάζουν, δεν μπορούν να προσφέρουν αρκετά θρεπτικές ουσίες στα παιδιά τους, ώστε να είναι ικανά να επιζήσουν. Επιπλέον, οι άνθρωποι που στερούνται βασικών ειδών όπως στέγη, ρούχα και οικιακά σκεύη έχουν υψηλότερο κίνδυνο ασθενειών.

83. Γενικά, οι αποφάσεις σχετικά με την διανομή τροφής και άλλων ειδών λαμβάνονται από τους διεθνείς οργανισμούς και τις χώρες υποδοχής, αφού προηγουμένως συμβουλευθούν τους άνδρες αρχηγούς των καταυλισμών. Παρ' όλ' αυτά, αυτοί οι άνδρες μπορεί να κατανοούν ελάχιστα τις ανάγκες και τις συνθήκες εκείνων που μαγειρεύουν την τροφή, τρέφουν ή ντύνουν τις οικογένειές τους, δηλαδή των γυναικών. Κατά συνέπεια, οι διαδικασίες διανομής και το είδος της τροφής ίσως είναι ακατάλληλα. Μπορεί να χορηγηθεί τροφή που να μην είναι σύμφωνη με τις διαιτητικές παραδόσεις των προσφύγων. Μπορεί επίσης να προσφερθεί τροφή που να απαιτεί προετοιμασία που δεν μπορεί να πραγματοποιηθεί εύκολα στο χώρο του καταυλισμού. Αυτά τα προβλήματα περιπλέκονται ακόμη περισσότερο λόγω των πολιτισμικών συνηθειών ορισμένων προσφυγικών πληθυσμών που απαιτούν να τρέφονται πρώτοι οι άντρες. Όπου οι προμήθειες είναι περιορισμένες, οι γυναίκες και τα παιδιά μπορεί να μην λάβουν επαρκή τροφή και να είναι οι πρώτοι που θα υποφέρουν.

84. Η υπεροχή της ανδροκρατούμενης διανομής της τροφής είναι τελείως αντίθετη με τις παραδοσιακές συνήθειες, όπου η γυναίκα παίζει τον κυρίαρχο ρόλο στην παραγωγή της τροφής. Η Παγκόσμια Τράπεζα αναφέρει ότι το 70 τοις εκατό της τροφής που παράγεται στις αναπτυσσόμενες χώρες παράγεται από γυναίκες. Αν και αλλάζουν κάπως οι συνήθειες κατά περιοχή, οι γυναίκες στις αναπτυσσόμενες χώρες ασχολούνται κυρίως με την κτηνοτροφία, με δραστηριότητες που στοχεύουν στην αποθήκευση τροφής, την πώληση και ανταλλαγή της παραγωγής και την προετοιμασία και το μαγείρεμα της τροφής. Στην Αφρική, οι γυναίκες είναι συχνά οι μόνοι καλλιεργητές, ενώ στην Ασία, είναι πιο τυπική η συλλογική καλλιέργεια από τους συζύγους. Στην Λατινική Αμερική, οι γυναίκες αναλαμβάνουν την καλλιέργεια όταν οι σύζυγοί τους αναζητούν εργασία στις πόλεις για να συμπληρώσουν το εισόδημα από τη γεωργική εργασία.

85. Σε ορισμένες περιπτώσεις, η τροφή που διανέμεται από ανδρικά δίκτυα έχει διοχετευθεί σε αντιστασιακές δυνάμεις ή πουλήθηκε στη μαύρη αγορά, με αποτέλεσμα να υποφέρουν οι γυναίκες και τα παιδιά. Σε άλλες περιπτώσεις, η τροφή έχει χρησιμοποιηθεί ως όπλο, με την απαγόρευση της διανομής σε πληθυσμούς πολιτών. Σε άλλες περιπτώσεις επίσης, οι άνδρες που διανέμουν την τροφή και τα άλλα είδη έχουν απαιτήσει σεξουαλικά αντάλλαγμα για τα αγαθά για την παροχή αγαθών αρωγής.

Αποτελεσματικότητα των προγραμμάτων

86. Τα ακόλουθα αποτελούν περίληψη των πιθανών παρεμβάσεων στο πρόγραμμα :

- ♦ Συμβουλευτείτε τις γυναίκες πρόσφυγες όσον αφορά στο σύνολο των αποφάσεων σχετικά με την διανομή τροφής και άλλων ειδών.

- ♦ Ορίστε γυναίκες πρόσφυγες ως το αρχικό σημείο επαφής σε περιπτώσεις ανάγκης και για μακροπρόθεσμη διανομή τροφής. Η διανομή της τροφής κατευθείαν στις γυναίκες μπορεί να μειώσει τη διοχέτευση προς το στρατό και υπάρχει έτσι μεγαλύτερη πιθανότητα η τροφή να φτάσει στον προσφυγικό πληθυσμό. Επίσης, οι γυναίκες δεν καθίστανται θύματα σεξουαλικής εκμετάλλευσης στην διαδικασία απόκτησης τροφής.

- ♦ Ελέγχετε τη διατροφική κατάσταση των γυναικών και των παιδιών για να εξακριβώσετε προβλήματα στην διανομή της τροφής. Όπου παρατηρηθούν διατροφικές ελλείψεις ή προβλήματα υποσιτισμού, πρέπει να ληφθούν άμεσα μέτρα ώστε να επανεξεταστούν οι πολιτικές διανομής και η εφαρμογή τους, ώστε να καθοριστεί αν λειτουργούν με αμερόληπτο τρόπο, σύμφωνα με τον οποίο παρέχεται επαρκής πρόσβαση σε όλους τους πρόσφυγες.

- ♦ Παρέχετε ευκαιρίες και εκπαίδευση, αν είναι απαραίτητο, ώστε οι γυναίκες πρόσφυγες να μπορούν να παράγουν, να ανταλλάσσουν, ή διαφορετικά να αποκτούν τροφή για τις ίδιες και τις οικογένειές τους.

Νερό και καυσόξυλα

Πιθανά προβλήματα / Ανάγκες

87. Εκτός από την κακή διατροφή, οι άσχημες συνθήκες υγιεινής και το μολυσμένο νερό συμβάλλουν στα μεγάλα ποσοστά θνησιμότητας σε πολλές περιπτώσεις προσφύγων. Πρέπει να βελτιωθούν οι τεχνικές της κοινότητας για την απόκτηση καθαρού νερού. Οι γυναίκες στους καταυλισμούς προσφύγων, όπως πολλές γυναίκες σε αναπτυσσόμενες χώρες, χρειάζονται πολύ χρόνο για τη συλλογή νερού. Τα δοχεία συλλογής που είναι πολύ βαριά ή οι αντλίες, οι οποίες βρίσκονται σε δύσκολα σημεία δυσχεραίνουν αυτή την προσπάθεια. Ομοίως, η συλλογή καύσιμων υλών για μαγείρεμα και θέρμανση είναι μια αποστολή την οποία γενικά αναλαμβάνουν οι γυ-

ναίκες. Στους πρόσφυγες, οι προσπάθειες για την ανεύρεση νερού ή καυσόξυλων μπορεί να είναι, όχι μόνο χρονοβόρες (αν βρίσκονται σε κάποια απόσταση από τους καταυλισμούς), αλλά και επικίνδυνες (αν βρίσκονται σε περιοχές με νάρκες ή κοντά σε σημεία σύρραξης).

Αποτελεσματικότητα των προγραμμάτων

88. Τα παρακάτω είναι μία περίληψη πιθανών παρεμβάσεων στο πρόγραμμα:

- ♦ Συμβουλευτείτε τις γυναίκες πρόσφυγες για την ποιότητα του νερού και την τοποθεσία που υπάρχει νερό, καθώς και τα δοχεία συλλογής προκειμένου για τη μεταφορά του.
- ♦ Συμβουλευτείτε τις γυναίκες πρόσφυγες για την τοποθεσία και τα μέσα συλλογής καύσιμων υλών για μαγείρεμα και θέρμανση.
- ♦ Παρακολουθείστε τα σημεία περισυλλογής νερού και καύσιμων υλών για να διαπιστώσετε αν είναι ασφαλή και προσιτά.

Πρόσβαση στη σωστή υγειονομική περίθαλψη

Πιθανά προβλήματα / Ανάγκες

89. Η πρόσβαση των γυναικών προσφύγων σε υπηρεσίες υγειονομικής περίθαλψης είναι σημαντική, τόσο για την υγεία τους όσο και για την ευημερία της ευρύτερης κοινότητας. Οι γυναίκες επίσης είναι εκείνες που κυρίως παρέχουν υγειονομική φροντίδα στα άλλα μέλη της οικογένειας. Έτσι, η υγεία των άλλων μελών της οικογένειας έχει άμεση σχέση με τις γνώσεις και το ενδιαφέρον μιας μητέρας για την υγιεινή του περιβάλλοντος και την υιοθέτηση προληπτικών μέτρων κατά των ασθενειών.

90. Οι υγειονομικές υπηρεσίες παίζουν σημαντικό ρόλο στην αναγνώριση των προβλημάτων προστασίας που προκύπτουν σε έναν καταυλισμό ή σε άλλο σημείο εγκατάστασης προσφύγων. Το ιατρικό προσωπικό ενημερώνεται για τα προβλήματα προστασίας, όταν οι γυναίκες που έχουν κακοποιηθεί σεξουαλικά ή με άλλο τρόπο, επιζητούν ιατρική περίθαλψη. Οι υγειονομικοί υπάλληλοι της κοινότητας επισκέπτονται συνήθως τις οικίες των προσφύγων και μπορεί να ενημερωθούν για συγκεκριμένα προβλήματα κατά τη διάρκεια της εργασίας τους. Ωστόσο, λίγοι από τους υπαλλήλους αυτούς καταρτίζονται ως προς το τι θα κάνουν όταν ανακαλύψουν αυτά τα προβλήματα.

91. Οι υπηρεσίες υγειονομικής περίθαλψης, οι οποίες είναι ακατάλληλες ή απρόσιτες, μπορεί να σταθούν εμπόδιο στην καλή υγεία των γυναικών προσφύγων και των οικογενειών τους. Η απουσία γυναικών ιατρών είναι ένα από τα κυριότερα εμπόδια στην υγειονομική περίθαλψη, ιδιαίτερα όπου οι πολιτισμικές αξίες δεν επιτρέπουν σε έναν άνδρα, ο οποίος δεν είναι μέλος του άμεσου οικογενειακού περιβάλλοντος μιας γυναίκας, να τη δει.

92. Η αδυναμία αξιοποίησης των υπάρχοντων δικτύων γυναικών ιατρών σε κοινότητες προσφύγων, έχει προκαλέσει πολλά προβλήματα. Για παράδειγμα, σε μερικά προγράμματα με τα οποία εκπαιδεύονται άνδρες πρόσφυγες για να χρησιμεύσουν ως ερασιτέχνες ιατροί, έχει ανακαλυφθεί πως το καταρτισμένο προσωπικό εγκαταλείπει τον καταυλισμό. Μερικοί αναζητούν μετεγκατάσταση στο εξωτερικό, άλλοι κατατάσσονται ως ιατροί στις στρατιωτικές δυνάμεις.

93. Αντιθέτως, οι γυναίκες υγειονομικοί υπάλληλοι, όχι μόνο τείνουν να είναι καταλληλότερες ιατροί, αλλά και πιο σταθερά μέλη της κοινότητας. Είναι λοιπόν απαραίτητη, για την ουσιαστική λειτουργία των υγειονομικών υπηρεσιών, η πρόσληψη γυναικών προσφύγων, ώστε να γίνουν υγειονομικοί υπάλληλοι. Οι υπηρεσίες που δίνουν μεγάλη αξία στη γνώση της αγγλικής γλώσσας και τις γραμματικές γνώσεις των προσφύγων εργατών, μπορεί να χρειαστεί να αλλάξουν τα κριτή-

ρια πρόσληψης υγειονομικών υπαλλήλων, αν αυτά πληρούνται από έναν ανεπαρκή αριθμό γυναικών προσφύγων. Μπορεί, επίσης, να χρειαστεί να ξανασχεδιάσουν τα προγράμματα κατάρτισης, ώστε να δοθεί έμφαση στην ανάπτυξη των γραμματικών γνώσεων. Επιπλέον, μπορεί να χρειαστεί να αναπτύξουν μηχανισμούς ώστε να πειστούν οι άνδρες ιθύνοντες ότι οι γυναίκες πρέπει να γίνουν υγειονομικοί υπάλληλοι, ιδιαίτερα όπου υπάρχουν πολιτισμικοί περιορισμοί που αφορούν στην απασχόληση των γυναικών εκτός σπιτιού. Η πρόσληψη εκπατρισμένου γυναικείου προσωπικού ή γυναικείου προσωπικού από τη χώρα υποδοχής θα πρέπει επίσης να εντατικοποιηθεί, ειδικά σε εκείνες τις θέσεις που αφορούν στην επίβλεψη του γυναικείου προσφυγικού προσωπικού και την επίβλεψη των νοσοκομειακών υπηρεσιών για γυναίκες.

94. Ένα άλλο πρόβλημα έχει σχέση με το είδος των υπηρεσιών που προσφέρονται. Οι υπάρχουσες υγειονομικές υπηρεσίες πολύ συχνά παραβλέπουν τις ιδιαίτερες ανάγκες των γυναικών. Για παράδειγμα, οι γυναικολογικές υπηρεσίες είναι συχνά ανεπαρκείς, όπως άλλωστε είναι και οι υπηρεσίες για το παιδί. Βασικές ανάγκες όπως ο κατάλληλος ρουχισμός και οι εγκαταστάσεις καθαριότητας για τις γυναίκες με έμμηνο ρήση, παραβλέπονται. Σοβαρά προβλήματα, όπως οι λοιμώξεις και ο καρκίνος του τραχήλου της μήτρας, καθώς και οι επιβλαβείς ενέργειες, όπως ο ακρωτηριασμός των γεννητικών οργάνων στις γυναίκες, περνούν σχεδόν απαρατήρητα. Η ενημέρωση που αφορά στις σεξουαλικά μεταδιδόμενες νόσους είναι γενικότερα ανεπαρκής, τόσο στις γυναίκες όσο και στους άνδρες. Ωστόσο, λίγα προγράμματα επικεντρώνονται στις ανάγκες ανήλικων κοριτσιών, παρόλο που οι γάμοι και η εγκυμοσύνη σε νεαρή ηλικία αναφέρονται ως αιτίες κακής υγείας.

95. Η πρόσβαση στην πληροφόρηση και τα μέσα οικογενειακού προγραμματισμού είναι περιορισμένη στους περισσότερους καταυλισμούς προσφύγων, ακόμα κι όταν αυτά παρέχονται σε γυναίκες και άνδρες στη χώρα υποδοχής. Σε ορισμένες περιπτώσεις, οι πρόσφυγες διστάζουν να πάρουν αντισυλληπτικά μέτρα εξαιτίας των πολιτισμικών περιορισμών ή της άγνοιας. Σε πολλούς καταυλισμούς οι μη-κυβερνητικές οργανώσεις παρέχουν υγειονομικές υπηρεσίες, συμπεριλαμβανομένων και εκείνων που έχουν σχέση με την υγεία της μητέρας και του παιδιού και την εκπαίδευση στον τομέα της υγείας, αδυνατούν όμως, λόγω των δικών τους θρησκευτικών ή πολιτισμικών περιορισμών, να συμπεριλάβουν και τον οικογενειακό προγραμματισμό στα προγράμματά τους. Συμβαίνει οι γυναίκες πρόσφυγες να μην ενημερωθούν επαρκώς για να συναινέσουν στον έλεγχο των γεννήσεων

96. Ο ακατάλληλος σχεδιασμός των προγραμμάτων υγείας εμποδίζει επίσης την αποτελεσματική αξιοποίησή τους από τις γυναίκες πρόσφυγες. Παρότι υποτίθεται πως ο προγραμματισμός πρόληψης κυριαρχεί στα συστήματα υγειονομικής περίθαλψης, πολλά προγράμματα επικεντρώνονται ακόμα, κυρίως, σε υπηρεσίες θεραπείας.

97. Σε πολλές περιπτώσεις, οι άνδρες είναι εκείνοι που κυρίως χρησιμοποιούν τις εγκαταστάσεις νοσηλείας. Ορισμένα κρεβάτια νοσοκομείου καταλαμβάνονται σχεδόν αποκλειστικά από στρατιώτες, οι οποίοι επέστρεψαν στις οικογένειές τους και στους καταυλισμούς προσφύγων επειδή τραυματίστηκαν ή έπασχαν από ασθένειες, όπως η ελονοσία. Η χρησιμοποίηση υγειονομικών υπηρεσιών για αυτόν το σκοπό είναι συχνά εις βάρος των προσπαθειών πρόληψης, οι οποίες θα βελτίωναν την κατάσταση της υγείας των γυναικών προσφύγων.

98. Εκτός από τα γενικά προβλήματα υγείας, μερικές γυναίκες πρόσφυγες υποφέρουν επίσης από ψυχολογικά προβλήματα. Η ζωή ενός πρόσφυγα διαταράσσεται και αλλάζει απότομα συχνά. Οι γυναίκες πρόσφυγες που αντιμετωπίζουν ψυχολογικά προβλήματα και δυσκολίες προσαρμογής, οι οποίες προκύπτουν από την απώλεια της οικογένειας και της υποστήριξης από την κοινότητα, είναι ένα ελάχιστο δείγμα.

99. Δεν είναι σπάνιο τα πιο σοβαρά ψυχολογικά προβλήματα να προκύπτουν από βασανισμούς και σεξουαλική κακοποίηση, πριν ή μετά την διαφυγή. Η κατάθλιψη και οι μετα-τραυματι-

κές διαταραχές συχνά συνοδεύουν τέτοιες εμπειρίες. Τα συνηθισμένα συμπτώματα αυτών που επέζησαν από τραυματικά γεγονότα περιλαμβάνουν άγχος, έμμονες ιδέες, φαινόμενα διπλής προσωπικότητας ή ψυχικής αποσύνδεσης, υπερδιέγερση, δύσπνοια και διατροφικές διαταραχές. Τα πιο σοβαρά ψυχολογικά προβλήματα υγείας των προσφύγων μπορεί να εκδηλωθούν με βαριά καταθλιπτική συμπεριφορά, αυτοκαταστροφική συμπεριφορά, βίαιη ή νευρωτική συμπεριφορά, εθισμό στο αλκοόλ και τα ναρκωτικά ή με σοβαρές ψυχοσωματικές ταραχές.

100. Τα συμβουλευτικά προγράμματα, ή άλλα πολιτισμικά ισοδύναμά τους, που ασχολούνται με το βιασμό είναι λίγα σε αριθμό, παρόλο που πολλές γυναίκες πρόσφυγες έχουν πέσει θύματα βιασμού. Επίσης υπάρχει έλλειψη από άλλες υπηρεσίες ψυχικής υγείας στους περισσότερους καταυλισμούς προσφύγων. Επιπλέον, δεν υπάρχουν και διαθέσιμα συμβουλευτικά προγράμματα για τις γυναίκες που έχουν υποστεί την τραυματική εμπειρία των διαταραχών.

101. Υπάρχουν επίσης οργανωτικά προβλήματα που δυσχεραίνουν την πρόσβαση των γυναικών προσφύγων στην υγειονομική περίθαλψη. Οι ακατάλληλες ώρες λειτουργίας των κλινικών μπορεί να αποτρέπουν τις γυναίκες να τις επισκέπτονται ή να πηγαίνουν τα παιδιά τους. Άλλες χρονοβόρες υποχρεώσεις περιορίζουν την διαχείριση του χρόνου των γυναικών. Σε κάποιες περιπτώσεις, οι κλινικές μπορεί να είναι μακριά από το σπίτι. Η ανησυχία για την ασφάλεια δυσχεραίνουν την πρόσβαση, ενώ σε ορισμένους καταυλισμούς, οι γυναίκες διστάζουν να πηγαίνουν στις κλινικές, διότι πρέπει να διασχίσουν επισφαλείς περιοχές για να φτάσουν σ' αυτές.

Αποτελεσματικότητα των προγραμμάτων

102. Τα παρακάτω είναι μια περίληψη πιθανών παρεμβάσεων στο πρόγραμμα:

- ♦ Συμβουλευτείτε τις γυναίκες πρόσφυγες για την κατάρτιση υγειονομικών προγραμμάτων, τα οποία θα είναι κατάλληλα γι' αυτές και θα εγγυώνται ότι οι γυναίκες θα έχουν ίση πρόσβαση στις υπηρεσίες.

- ♦ Κάντε συμβόλαια και συμφωνίες με ιδρύματα που εφαρμόζουν υγειονομικά προγράμματα, τα οποία απαιτούν η σύνθεση του ιατρικού προσωπικού να αντικατοπτρίζει τη φυλετική σύνθεση του πληθυσμού των προσφύγων.

- ♦ Αναπτύξτε προγράμματα για την πρόσληψη και την εκπαίδευση γυναικών προσφύγων ως υγειονομικών υπαλλήλων.

- ♦ Εκπαιδεύστε το υγειονομικό προσωπικό, καθώς και τους εργαζόμενους πρόσφυγες, για να τους βοηθήσετε να αναγνωρίζουν τα προβλήματα προστασίας και να μάθουν σε ποιους να τα αναφέρουν.

- ♦ Δώστε πρώτη προτεραιότητα στην παροχή βασικής υγειονομικής περίθαλψης, η οποία περιλαμβάνει υπηρεσίες προς τη μητέρα και το παιδί, γυναικολογικές και μαιευτικές υπηρεσίες, συμβουλευτικά προγράμματα σχετικά με τις σεξουαλικά μεταδιδόμενες νόσους, προγράμματα οικογενειακού προγραμματισμού και εκπαίδευση για τη δημόσια υγεία και τις επιβλαβείς πρακτικές, όπως ο ακρωτηριασμός των γεννητικών οργάνων της γυναίκας. Ιδιαίτερη προσοχή πρέπει να δοθεί σε υπηρεσίες που χρειάζονται τα ανήλικα κορίτσια.

- ♦ Δημιουργείστε συμβουλευτικές υπηρεσίες και υπηρεσίες ψυχιατρικής περίθαλψης για τις γυναίκες πρόσφυγες, ιδιαίτερα για αυτές που είναι θύματα βασανισμού, βιασμού και άλλων σωματικών και σεξουαλικών κακοποιήσεων.

103. Το δικαίωμα στην εκπαίδευση είναι παγκόσμιο. Η Οικουμενική Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου αναφέρει ρητά: *όλοι έχουν δικαίωμα στην εκπαίδευση. Η εκπαίδευση πρέπει να παρέχεται δωρεάν, τουλάχιστον στο στοιχειώδες και βασικό στάδιο.* Η Σύμβαση του 1951 για το Καθεστώς των Προσφύγων προβλέπει ότι: *Τα Συμβαλλόμενα Κράτη θα παρέχουν στους πρόσφυγες την ίδια μεταχείριση που παρέχεται στους υπηκόους, όσον αφορά στη στοιχειώδη εκπαίδευση.* Η Εκτελεστική Επιτροπή της Ύπατης Αρμοστείας των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες επαναβεβαίωσε το στοιχειώδες δικαίωμα των παιδιών προσφύγων στην εκπαίδευση και, κατά την τριακοστή όγδοη συνεδρίασή της κάλεσε όλα τα Κράτη, μεμονωμένα και συλλογικά, να εντατικοποιήσουν τις προσπάθειες τους για την εξασφάλιση της βασικής εκπαίδευσης στα παιδιά των προσφύγων. Ωστόσο, το δικαίωμα στην εκπαίδευση συνεχίζει να είναι περιορισμένο.

104. Εκατομμύρια παιδιά πρόσφυγες δεν έχουν εκπαίδευση, ούτε καν τη στοιχειώδη. Υπολογίζεται ότι το 1987, λιγότερα από 500.000, στα 5 εκατομμύρια παιδιών που δέχονται βοήθεια από την Ύπατη Αρμοστεία, εγγράφηκαν σε σχολεία. Η κάλυψη στην εκπαίδευση είναι φτωχή σε σύγκριση, είτε με τον υπόλοιπο πληθυσμό της χώρας υποδοχής, είτε με αυτόν της χώρας προέλευσης. Η κατάσταση για τα κορίτσια είναι ιδιαίτερα κακή. Εκθέσεις διαφόρων χωρών δείχνουν χαμηλότερα ποσοστά συμμετοχής στα προγράμματα από κορίτσια πρόσφυγες, σε όλα τα επίπεδα (από το δημοτικό ως το πανεπιστήμιο), παρά από αγόρια πρόσφυγες.

105. Ακόμα και όταν τα παιδιά πρόσφυγες έχουν πρόσβαση στα σχολεία, οι αίθουσες μπορεί να διαθέτουν υπερβολικό αριθμό μαθητών. Η έλλειψη δασκάλων είναι ένα επιπλέον πρόβλημα. Οι δάσκαλοι δεν έχουν την απαραίτητη παιδεία και ο αριθμός του εκπαιδευμένου από το κράτος προσωπικού δεν επαρκεί ούτε για τις κρατικές ανάγκες. Οι δασκάλες συχνά αντιπροσωπεύονται ελάχιστα στα σχολεία των προσφύγων, επειδή λίγες γυναίκες είχαν πρόσβαση στην εκπαίδευση της χώρας προέλευσης.

106. Οι ευκαιρίες για δευτεροβάθμια ή πανεπιστημιακή εκπαίδευση είναι περιορισμένη σχεδόν σε όλα τα μέρη. Σε πολλές χώρες η πρόσβαση στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση επηρεάζεται από την πολιτική της χώρας υποδοχής, όσον αφορά στην αποδοχή των προσφύγων. Η Ύπατη Αρμοστεία έχει καταρτίσει προγράμματα υποτροφιών που επιτρέπουν την πρόσβαση ενός περιορισμένου αριθμού προσφύγων σε ανώτερη εκπαίδευση. Μία έκθεση της Ύπατης Αρμοστείας το 1984, σχετικά με τα προγράμματα υποτροφίας στην δευτεροβάθμια και τριτοβάθμια εκπαίδευση, κατέδειξε ότι τις περισσότερες υποτροφίες πήραν ανύπαντροι άνδρες φοιτητές. Οι περισσότερες εκπαιδευτικές υποτροφίες δεν εξασφαλίζουν τα εξαρτώμενα από τους υπότροφους άτομα, με αποτέλεσμα οι γυναίκες που έχουν παιδιά να δυσκολεύονται να διαγωνιστούν για αυτές.

107. Προβλήματα πρόσβασης για τις γυναίκες πρόσφυγες υπάρχουν και σε προγράμματα τεχνικής κατάρτισης. Συχνά οι συνθήκες στις οποίες βρίσκονται οι πρόσφυγες χρειάζονται καινούργιες εξειδικεύσεις και επαγγέλματα για τις γυναίκες. Πολλές από τις τεχνογνωσίες τους δεν έχουν άμεση σχέση με τις εμπειρίες τους στους καταυλισμούς ή εγκαταστάσεις των προσφύγων. Παρόλο που πολλές από τις ικανότητές τους είναι αξιοποιήσιμες, οι γυναίκες πρόσφυγες χρειάζονται κατάρτιση για να αναλάβουν νέους ρόλους, έτσι ώστε να μπορέσουν να συντηρήσουν τον εαυτό τους και την οικογένειά τους.

108. Οι γυναίκες πρόσφυγες αντιμετωπίζουν τις ίδιες δυσκολίες στην εκπαίδευση και την τεχνική κατάρτιση όπως και τα παιδιά, δηλαδή ανεπαρκή αριθμό δασκάλων και αιθουσών διδασκαλίας και πόρων για την εκπαίδευση. Επιπλέον, οι γυναίκες αντιμετωπίζουν κι άλλες δυ-

σχέριες. Οι πολιτισμικοί περιορισμοί εμποδίζουν κάποιες φορές τις γυναίκες να δεχτούν μία εργασία ή να μάθουν κάποια τέχνη, διότι θα έπρεπε να βρίσκονται εκτός σπιτιού. Οι πολιτισμικές παραδόσεις θέτουν περιορισμούς και στο είδος της εργασίας που θεωρείται κατάλληλο για τις γυναίκες. Πρακτικά προβλήματα δυσχεραίνουν τις εγγραφές στα σχολεία : η υποχρέωση να κρατούν τα παιδιά κατά τη διάρκεια της ημέρας και η έλλειψη χρόνου και ενέργειας μετά τις οικιακές εργασίες και/ή την εργασία ως μισθωτής. Επίσης πολλά προγράμματα τεχνικής κατάρτισης απαιτούν ένα επίπεδο βασικών γνώσεων, ιδιαίτερα όσον αφορά στον αναλφαριθμητισμό. Οι γυναίκες πρόσφυγες μπορεί να μην διαθέτουν τα προσόντα για αυτά τα προγράμματα, λόγω των σε βάρος τους διακρίσεων στη χώρα προέλευσης ως προς την απόκτηση βασικής εκπαίδευσης.

109. Άλλοι περιορισμοί έχουν σχέση με το σχεδιασμό και το περιεχόμενο των προγραμμάτων εκπαίδευσης. Σε μερικές περιπτώσεις, τα προγράμματα αποκλίνουν πολύ από τις καθημερινές δραστηριότητες των γυναικών προσφύγων και δεν φαίνεται να σχετίζονται με τις ανάγκες τους. Μερικά προγράμματα επαγγελματικής κατάρτισης επικεντρώνονται σε εξειδικεύσεις που δεν έχουν ζήτηση στην προσφυγική πραγματικότητα.

Αποτελεσματικότητα των προγραμμάτων

110. Τα παρακάτω είναι μία περίληψη των πιθανών παρεμβάσεων στο πρόγραμμα:

- ♦ Εξασφαλίστε ότι τα κορίτσια πρόσφυγες έχουν ίσες ευκαιρίες με τα αγόρια στον τομέα της βασικής εκπαίδευσης που προσφέρεται από την Ύπατη Αρμοστεία. Όπου οι κρατικές αρχές προσφέρουν εκπαίδευση στους πρόσφυγες, εξασφαλίστε ότι τα κορίτσια έχουν ισότιμη πρόσβαση με τα αγόρια, στα πλαίσια της εθνικής εκπαιδευτικής πολιτικής. Όπου χρειάζεται, πρέπει να καταρτιστούν προγράμματα που θα βοηθήσουν τα κορίτσια πρόσφυγες να ξεπεράσουν τις δυσκολίες που δυσχεραίνουν τη συμμετοχή τους σε εκπαιδευτικά προγράμματα.

- ♦ Εκτιμήστε και αλλάξτε, όπου χρειαστεί, τα προγράμματα υποτροφίας των γυμνασίων και των πανεπιστημίων, τα προγράμματα εκπαίδευσης ενηλίκων και τα προγράμματα τεχνικής εκπαίδευσης ώστε να εξασφαλιστεί ότι οι γυναίκες πρόσφυγες έχουν ίσες ευκαιρίες πρόσβασης σ' αυτά. Καταρτίστε σχέδια που θα βοηθήσουν τις γυναίκες να ξεπεράσουν τα εμπόδια, όπως ανάγκη για φροντίδα του παιδιού, οι οποίες δυσχεραίνουν τη συμμετοχή τους σε εκπαιδευτικά προγράμματα και προγράμματα τεχνικής κατάρτισης.

- ♦ Συμβουλευτείτε τις γυναίκες πρόσφυγες για την ανάπτυξη και εφαρμογή αυτών των προγραμμάτων.

Οικονομικές δραστηριότητες

Πιθανά προβλήματα / Ανάγκες

111. Μία βασική ανάγκη πολλών γυναικών προσφύγων, ιδιαίτερα αυτών που φέρουν την ευθύνη του νοικοκυριού, είναι η απόκτηση επαρκούς εισοδήματος για να συντηρήσουν τις οικογένειές τους. Το ποσοστό των γυναικών προσφύγων που ανήκουν στο εργατικό δυναμικό συχνά υποβαθμίζεται. Ενώ οι στρατηγικές που ακολουθεί το κάθε νοικοκυριό για την εξασφάλιση της οικονομικής επιβίωσης διαφέρουν σημαντικά, σε όλες τις περιπτώσεις οι γυναίκες παίζουν ένα σημαντικό οικονομικό ρόλο. Τα εμπόδια στην ανάληψη αυτών των οικονομικών ρόλων οδηγούν στην ανικανότητα των γυναικών προσφύγων να στηρίξουν τους εαυτούς τους και τις οικογένειές τους, συμβάλλοντας έτσι στην πιθανή εκμετάλλευσή τους.

112. Οι στρατηγικές του κάθε νοικοκυριού για την εξασφάλιση της οικονομικής επιβίωσης ποικίλουν ανάλογα με τη σύνθεση της οικογένειας, τις υπάρχουσες ευκαιρίες εργασίας, τις πολιτι-

σμικές παραδόσεις της χώρας προέλευσης και της χώρας παραμονής των προσφύγων και άλλους παράγοντες. Οι γυναίκες πρόσφυγες στις αναπτυσσόμενες χώρες (όπως και οι ομόλογές τους πολίτες των χωρών ασύλου) αποτελούν ένα αναπόσπαστο κομμάτι των οικονομικών δραστηριοτήτων της οικογένειας, είτε αυτό σημαίνει ότι συνεισφέρουν στην παραγωγή τροφής, ότι εμπορεύονται αγαθά, ή ότι προσφέρουν υπηρεσίες, όπως το μαγείρεμα και το πλύσιμο, για τα άλλα μέλη της οικογένειας που ασχολούνται με έμμισθες δραστηριότητες.

113. Θεωρητικά υπάρχουν πολλοί τρόποι με τους οποίους οι πρόσφυγες μπορούν να συμπληρώσουν το οικογενειακό τους εισόδημα. Τέτοιοι είναι: η απασχόληση στην τοπική οικονομία ή στις υπηρεσίες αρωγής, οι αγροτικές δραστηριότητες, η ανταλλαγή αγαθών, η ίδρυση μικρών επιχειρήσεων και η συμμετοχή σε προγράμματα επαγγελματικής κατάρτισης και σε επίσημα προγράμματα για τη δημιουργία εισοδήματος.

114. Οι γυναίκες στις αναπτυσσόμενες χώρες συνήθως απασχολούνται στον άτυπο τομέα της οικονομίας. Οι γυναίκες πρόσφυγες κάνουν το ίδιο. Γενικά, οι γυναίκες πρόσφυγες που εργάζονται στην τοπική οικονομία απασχολούνται στον τομέα των υπηρεσιών. Για παράδειγμα, δεν είναι σπάνιο να συναντήσεις μία γυναίκα πρόσφυγα που στηρίζει την οικογένειά της εργαζόμενη ως οικιακή βοηθός. Αυτές οι εργασίες συχνά αποτελούν τον ακρογωνιαίο λίθο στις στρατηγικές που υιοθετούν τα νοικοκυριά για την επιβίωση μίας μεγάλης οικογένειας.

115. Οι υπηρεσίες αρωγής αποτελούν μία σημαντική πηγή απασχόλησης για τους πρόσφυγες στις αναπτυσσόμενες χώρες. Τυπικά, αυτές οι θέσεις καταλαμβάνονται από νεότερους άνδρες, οι οποίοι γνωρίζουν τη γλώσσα και μπορούν να επικοινωνούν και να σχετίζονται με τους υπευθύνους επί των θεμάτων εκπατισμού. Αυτές οι θέσεις συχνά προσφέρουν ένα υψηλότερο επίπεδο οικονομικών αποδοχών, από ό,τι είναι συνήθως δυνατό για τους πρόσφυγες στην τοπική αγορά. Πρόκειται για σχετικά ενδιαφέρουσες, μη-χειρονακτικές εργασίες (αν και συχνά οι υπάλληλοι αισθάνονται ότι τα προσόντα τους αξίζουν μία καλύτερη θέση). Προσφέρουν μεγαλύτερη ασφάλεια, υψηλότερη κοινωνική θέση και άλλα οφέλη, όπως μία μεγαλύτερη πιθανότητα μετεγκατάστασης σε μία τρίτη χώρα.

116. Η κύρια περιοχή απασχόλησης για τις γυναίκες πρόσφυγες στις υπηρεσίες αρωγής είναι στον τομέα της υγείας. Σε αρκετούς πολιτισμούς, είναι πιο σωστό οι γυναίκες να ζητούν ιατρικές συμβουλές και να εξετάζονται από άλλες γυναίκες. Οι εργαζόμενες γυναίκες απασχολούνται σε συμπληρωματικά προγράμματα σίτισης, ως μαίες, σε προγράμματα υγείας μητέρας και παιδιού, ως επισκέπτριες νοσοκόμες, ιδιαίτερα στον τομέα της εκπαίδευσης για τη δημόσια υγεία, ως μεταφράστριες κ.λ.π. Μετά τα προγράμματα υγείας, ο δεύτερος μεγαλύτερος τομέας για την απασχόληση είναι τα προγράμματα για τη δημιουργία εισοδήματος, ιδιαίτερα αυτά που αφορούν ειδικά στις γυναίκες. Παρ' όλα αυτά, οι γυναίκες πρόσφυγες εκπροσωπούνται ελάχιστα ακόμη και σε αυτούς τους τομείς.

117. Η Ύπατη Αρμοστεία και μη-κυβερνητικοί οργανισμοί έχουν εφαρμόσει πολλά προγράμματα για να βοηθήσουν στις δραστηριότητες των γυναικών για απόκτηση εισοδήματος. Υπάρχουν κάποια προβλήματα που επηρεάζουν την επιτυχία αυτών των προσπαθειών. Γενικά, οι γυναίκες πρόσφυγες ασχολούνται με περιθωριακές οικονομικές δραστηριότητες, όπως η χειροτεχνία, για τις οποίες δεν υπάρχει μία ισχυρή αγορά. Οι γυναίκες συχνά δεν συμμετέχουν σε μερικά από τα μεγαλύτερα προγράμματα που επικεντρώνονται στην αναδάσωση, στα έργα υποδομής και ανάπτυξης, ή στις αγροτικές δραστηριότητες. Ενδιαφέρον παρουσιάζει το γεγονός ότι, σύμφωνα με πολλούς πολιτισμούς χωρών από τις οποίες προέρχονται οι γυναίκες πρόσφυγες, οι γυναίκες κατά παράδοση συμμετέχουν σε τέτοιες δραστηριότητες, ώστε να δημιουργούνται ερωτήματα γύρω από το αν οι προκαταλήψεις του δυτικού κόσμου για τον παραδοσιακό ρόλο των γυναικών μπορεί να περιορίσουν τις επιλογές που υπάρχουν.

118. Λίγα από τα προγράμματα σχετικά με τις γυναίκες έχουν οδηγήσει σε μακροπρόθεσμη οικονομική αυτάρκεια των εν λόγω γυναικών. Τα προγράμματα αντιμετωπίζουν προβλήματα όπως είναι: η έλλειψη διαύγειας σχετικά με τους σκοπούς και τους στόχους τους, έλλειψη σωστού σχεδιασμού (εκτίμηση των ικανοτήτων, έρευνα αγοράς, καθορισμός των κατάλληλων προσώπων που θα συμμετέχουν, κ.λ.π.), υπερβολικό διοικητικό κόστος και/ή ανεπαρκής χρηματοδότηση, ανεφάρμοστα χρονικά όρια και ανεπαρκείς συζητήσεις με την κοινότητα των προσφύγων. Αυτά τα προγράμματα αποδεικνύουν, παρ' όλα αυτά, ότι οι γυναίκες πρόσφυγες ενδιαφέρονται να αυξήσουν το εισόδημα τους και θα συμμετέχουν σε οικονομικές δραστηριότητες έξω από το σπίτι, αν τους δοθεί η ευκαιρία.

119. Όταν οι γυναίκες πρόσφυγες δεν έχουν τη δυνατότητα απόκτησης εισοδήματος, είναι ευάλωτες στην σεξουαλική εκμετάλλευση και κακοποίηση. Οι γυναίκες πρόσφυγες που εκπορεύονται, συχνά επισημαίνουν ότι δεν είχαν άλλο τρόπο να συντηρήσουν τον εαυτό τους και/ή τις οικογένειές τους. Σε αυτή την περίπτωση, οι ελλείψεις στα συστήματα αρωγής και κοινωνικών υπηρεσιών δημιουργούν μεγάλα προβλήματα στην προστασία των γυναικών προσφύγων.

Αποτελεσματικότητα των προγραμμάτων

120. Τα ακόλουθα είναι μία περίληψη των πιθανών παρεμβάσεων στο πρόγραμμα:

- ♦ Συνειδητοποίηση της άμεσης σχέσης του επαρκούς εισοδήματος και της προστασίας των γυναικών προσφύγων.
- ♦ Εξασφαλίστε ίση πρόσβαση των γυναικών προσφύγων στα προγράμματα που έχουν σχεδιαστεί για να αυξήσουν την οικονομική αυτάρκεια. Προσέξτε οι προσωπικές πολιτισμικές προκαταλήψεις σας να μην παρεμποδίζουν την προσφορά βοήθειας προς τις γυναίκες πρόσφυγες, ώστε αυτές να μπορούν να συντηρούν πλήρως τον εαυτό τους.
- ♦ Συμβουλευτείτε τις γυναίκες πρόσφυγες για το σχεδιασμό και την εφαρμογή αυτών των προγραμμάτων.
- ♦ Εντάξτε τις γυναίκες πρόσφυγες σε όλα τα σχέδια αρωγής και ανάπτυξης για τους πρόσφυγες. Παρ' όλα αυτά, θα πρέπει να εφαρμοστούν προγράμματα που αφορούν στις γυναίκες πρόσφυγες, ώστε να ξεπεραστούν τα πολιτισμικά ή άλλα εμπόδια, τα οποία δεν επηρεάζουν εξίσου τους άνδρες.
- ♦ Ελέγξτε προσεκτικά τα προγράμματα για να βεβαιωθείτε ότι παρέχουν επαρκές οικογενειακό εισόδημα και δεν επικεντρώνουν το ενδιαφέρον τους σε περιθωριακές οικονομικές δραστηριότητες.

Κεφάλαιο V

Παρακολούθηση & Αναφορά των Προβλημάτων Προστασίας

Εισαγωγή

121. Ακόμη και αν εφαρμοστούν οι διάφορες συστάσεις που υπάρχουν σε αυτές τις Κατευθυντήριες Αρχές, είναι πιθανόν να μην εξαλειφθούν τα προβλήματα προστασίας για τις γυναίκες και τα κορίτσια πρόσφυγες. Διακρίνονται δύο κατηγορίες προβλημάτων. Η πρώτη κατηγορία είναι οι περιπτώσεις όπου μεμονωμένες γυναίκες πρόσφυγες υπόκεινται σε παραβίαση της ασφάλειάς τους και των δικαιωμάτων τους. Η δεύτερη είναι περιπτώσεις στις οποίες αποκαλύπτεται ένα πρότυπο και μία μέθοδος εκμετάλλευσης ή διάκρισης σε βάρος των γυναικών προσφύγων. Και στις δύο περιπτώσεις θα πρέπει να ληφθούν μέτρα για την αποκατάσταση του προβλήματος. Επίσης, θα πρέπει να γίνονται αναφορές στον εκπρόσωπο / επιτετραμμένο της χώρας και στα κεντρικά γραφεία της Ύπατης Αρμοστείας για τους πρόσφυγες, σχετικά με την ακριβή φύση του προβλήματος.

Σχεδιασμός της αντιμετώπισης

122. Η εφαρμογή συγκεκριμένης και πρακτικής στρατηγικής συμβάλλει στην πρόληψη και στην εξάλειψη των προβλημάτων προστασίας. Είναι αναγκαίο ένα σχέδιο για τη βελτίωση της προστασίας, που θα αποδείξει αν το πρόβλημα στο οποίο αναφέρεται είναι ένα μεμονωμένο γεγονός (δηλαδή, αν επηρεάζει μία μόνο γυναίκα) ή μοιάζει να είναι μέρος μιας σειράς γεγονότων, που επηρεάζουν ή πρόκειται να επηρεάσουν και άλλες γυναίκες πρόσφυγες. Ο σχεδιασμός εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από τις απαντήσεις στο ερώτημα για :

- ♦ τους συγκεκριμένους στόχους του,
- ♦ τις ομάδες στόχους, τις τοποθεσίες και την εκτίμηση του αριθμού των ατόμων που θα ωφεληθούν από τις ενέργειες για την προστασίας,
- ♦ την συγκεκριμένη φύση της προτεινόμενης στρατηγικής,
- ♦ τους μηχανισμούς και τις ευθύνες εφαρμογής,
- ♦ τους εμπειρογνώμονες και το υπόλοιπο προσωπικό που απαιτείται για την εφαρμογή των δραστηριοτήτων,
- ♦ τις ευθύνες και τις διευθετήσεις για τον έλεγχο της εφαρμογής και την εκτίμηση των αποτελεσμάτων,
- ♦ τα συγκεκριμένα χρονικά όρια των επιχειρήσεων,
- ♦ το κόστος για την εφαρμογή της στρατηγικής,
- ♦ την ανάγκη να γίνουν επίσημες παρουσιάσεις στην κυβέρνηση της χώρας υποδοχής και
- ♦ την ανάγκη να αναμιχθούν τα κεντρικά γραφεία της Ύπατης Αρμοστείας στο πρόγραμμα δράσης.

123. Είναι σημαντικό να έχουμε υπόψη ότι διαφορετικές περιπτώσεις προστασίας μπορεί να απαιτούν πολύ διαφορετικές αντιμετώπισεις, ανάλογα με τις συγκεκριμένες συνθήκες. Αυτές οι κατευθυντήριες αρχές έχουν ως στόχο να προτείνουν τρόπους δράσης, αλλά δεν αποτελούν υποκατάστατα της εκτίμησης και της εφαρμογής των συγκεκριμένων ενεργειών που απαιτούνται σε κάθε περίπτωση.

Ατομικές περιπτώσεις

124. Όταν εντοπίζονται συγκεκριμένες περιπτώσεις προστασίας, όπως βιασμοί μεμονωμένων γυναικών, οι ενέργειες της Ύπατης Αρμοστείας πρέπει να εξασφαλίσουν ότι το άτομο θα

αποκτήσει προστασία στο μέλλον, ότι θα ληφθούν τα αναγκαία μέτρα ώστε να αποτραπούν παρόμοια κρούσματα, ότι θα αντιμετωπιστούν οι ιατρικές και άλλες ανάγκες που απορρέουν από το πρόβλημα προστασίας και ότι θα γίνουν οι απαραίτητες ενέργειες ώστε να ακολουθηθεί η δικαστική οδός, αν υπάρξουν επαρκείς αποδείξεις. Επίσης θα πρέπει να ληφθούν υπόψη και οι ακόλουθες διαδικασίες:

- ♦ Να παρέχετε ένα περιβάλλον όπου η γυναίκα πρόσφυγας μπορεί να εκθέσει εμπιστευτικά τα προβλήματα προστασίας, χωρίς τον φόβο ότι θα υπάρξουν συνέπειες για αυτήν την πράξη της.
- ♦ Αποκτήστε όσο το δυνατόν περισσότερες πληροφορίες γύρω από τις συνθήκες του περιστατικού: το θύμα, το πρόσωπο ή τα πρόσωπα που κατηγορούνται ότι προκάλεσαν το πρόβλημα προστασίας, το χρόνο και τον τόπο του συμβάντος, ποιος, αν υπήρχε, ήταν αυτόπτης μάρτυρας, κ.λ.π. Εκπαιδευμένο προσωπικό πρέπει να διεξάγει τις συνεντεύξεις, χρησιμοποιώντας, στο βαθμό που αυτό είναι δυνατό, γυναίκες για την εξέταση του θύματος και των γυναικών μαρτύρων. Πρέπει να έχετε υπόψη ότι δεν προσπαθείτε να βασίσετε μία δικαστική υπόθεση εναντίον του ατόμου που κατηγορείται ότι προκάλεσε το πρόβλημα προστασίας, αλλά προσπαθείτε να διαλευκάνετε τις συνθήκες ώστε να καθοριστεί ποιες, αν πρέπει, επιπλέον ενέργειες θα πρέπει να γίνουν.
- ♦ Εξακριβώστε κατά πόσο το θύμα χρειάζεται ιατρική βοήθεια και ψυχολογική υποστήριξη, όπως επίσης και προσανατολίστε το στις αρμόδιες υπηρεσίες.
- ♦ Εξασφαλίστε την εμπιστευτικότητα των παρεχόμενων πληροφοριών.
- ♦ Εξακριβώστε αν προς το παρόν η διαμονή του θύματος είναι ασφαλής, αν εξακολουθεί να υπόκειται σε κακοποίηση, κάντε σχέδια για την μετεγκατάστασή της. Αν είναι απαραίτητη η μετεγκατάστασή της έξω από τον καταυλισμό ή ακόμη και έξω από τη χώρα ασύλου, εξετάστε τη δυνατότητα πιθανής μετεγκατάστασής της μέσω ενός προγράμματος «Women -at - Risk».
- ♦ Αν το άτομο που κατηγορείται ότι προκάλεσε το πρόβλημα προστασίας εργάζεται μέσα στον καταυλισμό, ανακοινώστε το στην αντιπροσωπεία που υπάγεται, ώστε να εξετασθούν οι τρόποι αποτροπής παρόμοιων γεγονότων στο μέλλον.
- ♦ Αν το άτομο που κατηγορείται ότι προκάλεσε το πρόβλημα προστασίας είναι πολίτης της χώρας υποδοχής (για παράδειγμα, στρατιωτικό προσωπικό ή αυτόχθονες), ενημερώστε τον αντιπρόσωπο της Ύπατης Αρμοστείας σχετικά με την κατηγορία, έτσι ώστε παρέμβει για το θέμα στην κυβέρνηση της χώρας υποδοχής και να συζητήσει πιθανούς τρόπους με τους οποίους θα εξασφαλίσει την προστασία του συγκεκριμένου θύματος και θα εμποδίσει παρόμοια γεγονότα στο μέλλον.
- ♦ Αν μπορούν να βρεθούν επαρκείς αποδείξεις ώστε να βασιστεί ποινική δίωξη εναντίον του κατηγορουμένου, ενημερώστε τη χώρα υποδοχής και ζητήστε να ασκηθεί ποινική δίωξη.

Προβλήματα προστασίας

125. Όπου φαίνεται να υπάρχουν επαναλαμβανόμενα κρούσματα παραβίασης της ασφάλειας ή των νόμιμων δικαιωμάτων των γυναικών προσφύγων, οι ενέργειες της Ύπατης Αρμοστείας πρέπει να εστιάζονται, όχι μόνο στα ζητήματα που αναφέρθηκαν παραπάνω για τις ατομικές περιπτώσεις, αλλά πρέπει επίσης να προσπαθήσουν να αναγνωρίσουν και να ελαχιστοποιήσουν τις συστηματικές αιτίες της των μόνιμων προβλημάτων προστασίας. Αυτό περιλαμβάνει:

- ♦ Την υιοθέτηση μίας συστηματικής εκτίμησης των πολιτικών και των πρακτικών που εφαρμόζονται στον καταυλισμό, έτσι ώστε να καθοριστεί το αν αυτές οι πολιτικές συμβάλλουν στα προβλήματα προστασίας και να γίνουν οι αλλαγές που είναι απαραίτητες για να αποφευχθούν περαιτέρω κακοποιήσεις.
- ♦ Την δημιουργία προγραμμάτων κατάρτισης για τους υπεύθυνους αξιωματούχους της Ύπατης Αρμοστείας, των μη-κυβερνητικών οργανισμών, της κυβέρνησης της χώρας υποδοχής, καθώς

και τους αξιωματούχους της κοινότητας των προσφύγων, που θα τους ενημερώσουν για τα δικαιώματα των γυναικών προσφύγων και την υποχρέωση παροχής προστασίας στις γυναίκες πρόσφυγες.

- ♦ Τη δημιουργία προγραμμάτων εκπαίδευσης για γυναικών προσφύγων ώστε να ενημερωθούν για τα δικαιώματα τους και για την αντιμετώπισή τους όταν παραβιάζονται.

- ♦ Την ενημέρωση όσων αποφασίζουν για τις πολιτικές και την εφαρμογή των προγραμμάτων, καθώς και των ισχυρών πιέσεων προς τις κυβερνήσεις των χωρών υποδοχής να λάβουν μέτρα ώστε να προάγουν την προστασία των γυναικών προσφύγων.

- ♦ Τις διαβουλεύσεις με μη-κυβερνητικούς οργανισμούς ώστε να ενημερωθούν για τα εν λόγω προβλήματα και την αναζήτηση της συνεργασίας και της βοήθειάς τους στην ανεύρεση λύσεων.

Αξιολόγηση

126. Ατομικές περιπτώσεις προστασίας που αφορούν γυναίκες πρόσφυγες πρέπει να αναφέρονται στα κεντρικά γραφεία της Ύπατης Αρμοστείας μέσω των θεσπισμένων δικτύων πληροφόρησης για θέματα προστασίας. Η ύπαρξή τους πρέπει να περιλαμβάνεται στην ετήσια αναφορά προστασίας, στα σχετικά κεφάλαια. Σημειώστε ότι η αναφορά προστασίας δεν απαιτεί να υπάρχει συγκεκριμένο κεφάλαιο για τις γυναίκες πρόσφυγες. Αντίθετα, τα ζητήματα που συνδέονται με τις γυναίκες πρόσφυγες μπορούν να αναφέρονται σε οποιοδήποτε σημείο.

127. Συμβουλές από τα κεντρικά γραφεία γύρω από τις ατομικές νομικές και φυσικές περιπτώσεις προστασίας πρέπει να αναζητούνται, όταν ισχύουν οι ακόλουθες συνθήκες:

- ♦ Περιπτώσεις στις οποίες τα κατά τόπους γραφεία δεν έχουν τις απαραίτητες τεκμηριωμένες πληροφορίες για να ασχοληθούν με το πρόβλημα. Για παράδειγμα, περιπτώσεις στις οποίες τα κατά τόπους γραφεία δεν μπορούν να εκτιμήσουν αν μία γυναίκα που ζητά να αποκτήσει το καθεστώς του πρόσφυγα πραγματικά το δικαιούται. Αυτό συμβαίνει επειδή τα γραφεία δεν έχουν πληροφορίες σχετικά με την κατάσταση που επικρατεί στη χώρα προέλευσης.

- ♦ Περιπτώσεις στις οποίες τα κατά τόπους γραφεία χρειάζονται συμβουλές σχετικά με τη σωστή ερμηνεία συγκεκριμένων στοιχείων του ορισμού του πρόσφυγα (σε περιπτώσεις καθορισμού του καθεστώτος) ή των εθνικών νόμων και πολιτικών (για παράδειγμα, το βάρος των αποδείξεων που απαιτούνται ή τα δικαιώματα του θύματος σε περιπτώσεις βιασμού).

- ♦ Περιπτώσεις με τις οποίες δεν έχουν ασχοληθεί στο παρελθόν τα εν λόγω γραφεία και οι οποίες μπορεί να αποτελούν δεδικασμένα στην εξέταση μελλοντικών υποθέσεων ίδιας φύσεως.

- ♦ Περιπτώσεις που απαιτούν παρέμβαση από τα κεντρικά γραφεία ώστε να διασφαλιστεί η προστασία της γυναίκας πρόσφυγα, για παράδειγμα, όταν ζητάται επείγουσα μετεγκατάσταση.

128. Όταν ζητάτε βοήθεια από τα κεντρικά γραφεία για μεμονωμένες περιπτώσεις, πρέπει να παρέχετε τις ακόλουθες πληροφορίες:

- ♦ Βασικά στοιχεία για τη ζωή του ατόμου, συμπεριλαμβανομένου του ονόματος ή του ψευδώνυμου, αν υπάρχει, της ημερομηνίας και του τόπου γέννησης, της εθνικότητας, της εθνικής προέλευσης, των θρησκευτικών και πολιτικών ή παρόμοιων πεποιθήσεων, καθώς και της σημερινής κατάστασης της γυναίκας στη χώρα ασύλου.

- ♦ Περίληψη του προβλήματος με όλα τα σχετικά στοιχεία, συμπεριλαμβάνοντας όλα τα στοιχεία και δεδομένα που δίνονται από τη γυναίκα πρόσφυγα ή τους μάρτυρες για να στηρίξουν το αίτημα.

- ♦ Εκτίμηση της αξιοπιστίας, ιδιαίτερα στις περιπτώσεις που δεν είναι αυταπόδεικτη.

- ♦ Περίληψη των ενεργειών που έχουν γίνει μέχρι εκείνη τη στιγμή, σε μία όσο το δυνατόν πιο σωστά δομημένη έκθεση.

- ♦ Επιλογές που ήδη μελετώνται από τα κατά τόπους γραφεία.

129. Τα χρόνια προβλήματα προστασίας πρέπει να αναφέρονται στα κεντρικά γραφεία αμέσως μόλις αναγνωριστούν. Αυτές οι αναφορές πρέπει να:

- ♦ παρέχουν συγκεκριμένες πληροφορίες γύρω από την φύση του προβλήματος,
- ♦ διευκρινίζουν το είδος των συμβουλών και της βοήθειας που απαιτούνται από τα κεντρικά γραφεία, καθώς και της τεχνικής βοήθειας που χρειάζεται για την αντιμετώπιση των προβλημάτων προστασίας που πηγάζουν από τη χωρομετρική διάταξη του καταυλισμού, καθώς και του σχεδιασμού και / ή των επικουρικών πολιτικών, και
- ♦ παρέχουν λεπτομερείς πληροφορίες γύρω από τα σχέδια που διατυπώθηκαν για την αντιμετώπιση του αναγνωρισμένου προβλήματος, και ιδιαίτερα των οικονομικών συνεπειών από την εφαρμογή αυτών των μέτρων.

